

SAN MARCOS

*Juan masakare wāiyerimasñ buedea
(Mt 3.1-12; Lc 1.80; 3.1-9, 15-17; Jn 1.19-28)*

¹ Marípʉ magū Jesucristoya kere wereri, ãsũ nügädero ãärílbú:

² Iripoegue Isaías Marípʉya kerere weredupuyudi, Marípʉ ïgū magūrē ãrīdeare gojadi ãärími. Marípʉ ïgū magūrē ãsũ ãrīdi ãärími:
Mʉ waaburo dupuyuro yaa kerere weredupuyubure iriugʉko, mʉ waaburore ãmuyudoregu. [◊]

³ Ígū masaka marírōgue bʉro gainírī merā ãsũ ãrī weregʉkumi:

“Marī Opʉ aariburi dupuyuro ïgū aariburi maarē diayema maa õäri maa ãmurā irirosū diayemarē irika!” ãrī gainígʉkumi, ãrī gojadi ãärími. [◊]

⁴ Irasirigʉ Juan masaka marírōgue masakare wāiyepuroriwāgārigʉ, ãsũ ãrī werenayupʉ ïgūsārē:

—Musā ñerō irideare bʉjawereka! Musā gūñarīrē gorawayuka! Deko merā wāiyesūanerā dujaka! Irasirirā musā ñerō irideare kātisürāko.

⁵ Æärípererā Judea nikū marā, Jerusalén marāde ïgū wererire pérā ejañurā. Ígūsā ñerō irideare Marípʉre weretaripeomakū ïágū, Juan ïgūsārē dia Jordán wāikʉdiyague wāiyeyupʉ.

⁶ Juāya surí camellua poari merā suadea ãäríyuro. Ígūya yʉjʉwēñarīda waibʉ gasiro merā

[◊] 1:2 Mal 3.1 [◊] 1:3 Is 40.3

irideada ãārīyuro. Poreroa, mume makānúu marāyare baarikayupu. ⁷ Masakare ãsū ãrī werenayupu:

—Gajigü yü purü aaribu, yü nemorō turagü ãārīmi. Yü gapü ubu ãārīgü, īgürē neō sūropebirikoa. ⁸ Yü müsārē deko merā wāīyea. īgü gapü Óāgü deyomarīgü merā wāīyegukumi. Irasirigü Óāgü deyomarīgü müsā merā ãārīníkōāgukumi müsārē iritamubu, ãrīyupu.

*Juan Jesúre deko merā wāīyedea
(Mt 3.13-17; Lc 3.21-22)*

⁹ Iripoere Jesús Galilea niküma makā, Nazaret wāīkuri makāgue ãārādi, Juan pürogue ejayupu. īgü ejamakü, Juan īgürē dia Jordán wāīkadiyague wāīyeyupu. ¹⁰ īgü wāīye odomakü, Jesús diague ãārādi majānugägütä ümugasi tūpāmakü īayupu. Óāgü deyomarīgü buja irirosü deyogü īgü weka dijariyupu. ¹¹ Irasü waariroe Marípu ümugasigue merā Jesúre ãsū ãrī wereníyupu:

—Mü yü magü, yü maígü ãārā. Mü merā buro usayáa, ãrīyupu.

*Wātī Jesúre ãrīmesādidea
(Mt 4.1-11; Lc 4.1-13)*

¹² Jesúre Juan wāīyeri purugäta Óāgü deyomarīgü masaka marīrōgue ãīayupu. ¹³ Irasirigü Jesús irogue waa, cuarenta nūrīgora makānúu marā waimurā guarā watopegue ãārīyupu. īgü irogue ãārīmakü, wātēa opü Satanás wāīkugü īgürē ãrīmesādiyupu. Marípüre wereboerä īgürē iritamurä ejañurä.

*Jesús Galilea nikūgue masakare buenugādea
(Mt 4.12-17; Lc 4.14-15)*

14 Herodes Juārē peresugue sódobodero p̄uru, Jesús Galilea nikūgue masakare Marīpuya kerere weregorenagū wāgāyupu. **15** Āsū ārī werenayupu:

—Marīpū iripoegue: “Āsū waarokoa”, ārīdea ejasiáa. Daporare mérōgā dūyáa, īgūyarārē doreri ejaburo. Irasirirā m̄usā ñerō iririre b̄ujawereka! M̄usā gūñarīrē gorawayuka! Īgū masakare tauri kere gapure b̄uremuka! ārīyupu Jesús.

*Jesús wapikurā waaí wējērīmasārē siuidea
(Mt 4.18-22; Lc 5.1-11)*

16 P̄uru Jesús Galilea wāikuri ditaru t̄uro waagú, Simōrē, īgū pagumū Andrére bokajayupu. Īgūsā waaí wējērīmasā āārīsīā, ditarugue īgūsāya buidire meéyorā iriñurā. **17** Jesús īgūsārē āsū ārīyupu:

—Náka, yu merā! Daporare m̄usārē waaí wējērīmasā āārīrīrē piri, masakare Marīpuya kerere wererimasā āārīmakū irigukoa.

18 īgū irasū ārīmakū pérā, mata īgūsāya buiriyukure irota píkōā, īgū merā waakōāñurā.

19 P̄uru Jesús yoaweyaro waa, Zebedeo pūrā Santagore, īgū pagumū Juārē doódirugue īgūsāya buiriyukure āmu sāñanímakū īyupu. **20** Jesús īgūsārē siuyupu. īgū siiumakū pérā: “Jáu”, ārī, īgūsāya doódirugue īgūsā pagu Zebedeore, īgūrē iritamurā merā pí, Jesús merā waakōāñurā.

*Wātī ñajāsūdi Jesúre bokatīrīdea
(Lc 4.31-37)*

21 Ígū merā waa, Capernaum wāik̄ari makāgue ejañurā. Irogue judío masaka siuñajārīnū* ãārīmakū, Jesú ̄igūsā nerērī wiigue† ñajāa, masakare buenagāyupu. **22** Moisés gojadeare buerimasā irirosū buebiriyyupu. Óärō doreri opagū irirosūta buueyupu. Ígū irasū buemakū pérā, péguakökāñurā. **23** Iri wiiguere ̄igūsā merā sugu wātī ñajāsūdi ãārīyupu. Åsū ãrī gainiyupu:

24 —Jesús Nazaretmu, ¿nasiribū gua phro aaríri? ¿Guare peamegue béogu aarigá yári? Yū murē ïāmasikdāa. Mu, Muþu iriudi, õätarigu ãārā, ãrīyupu.

25 Jesús wātīrē:

—Wereníbita! Wirika ̄igūrē! ãrīyupu.

26 Ígū irasū ãārīmakū pégu, wātī masakure meémejā, naradamakū iri, bero gainí, wiriakökāyupu. **27** Jesús wātīrē béowiumakū ïārā, ãārīpererā masaka ïāguka, ̄igūsā basi åsū ãrī gāme sērēñiañurā:

—¿Ñeéno ãārīrī, ñeéno maama bueri ãārīrī i? Íi wātēärē Ígū turaro merā wiridoremakū, neō ̄igūrē tarinugābema, ãrīñurā.

28 Mérögā púruata ãārīperero Galilea nikū marā Jesús iriadea kerere péseyakökāñurā.

*Jesús, Simón Pedro máñekōrē taudea
(Mt 8.14-15; Lc 4.38-39)*

29 Jesús nerērī wiigue ãārādi Santiago, Juan merā wiria, Simón, Andréya wiigue waayupu.

30 Simón máñekō bero nimakurikugo peyarogue

* **1:21** Judío masaka siuñajārīnū, sábado ãārā. † **1:21** Judío masaka nerērī wii, sinagoga wāik̄ari wii ãārā. Irogue ̄igūsā siuñajārīnū ãārīmakū nerē, Marþuya wereníri gojadea púgue gojadeare buenama.

oyayupo. Irasirirā Jesúre: “Sīrīgō yámo”, ãrī wereñurā. ³¹ Irasū ãrīmakū pégū, Jesús igo puro ejanágā, igoya mojōrē ñeā tūwāgūnúmakūta nimakūri tariakōäyuro. Iri tarimakū, ïgūsärē baari ejoyupo.

*Jesús wárā pūrīrikurārē taudea
(Mt 8.16-17; Lc 4.40-41)*

³² Abe ñajádero puru naímejāripoe iri makā marā ãärīpererā pūrīrikurārē, wātēa ñajāsūnerādere Jesús purogue ãijañurā. ³³ Irasirirā ãärīpererā iri makā marā ïgū ãärīrī wii disipurogue nerēñurā. ³⁴ Jesús wárā pūrīrikurārē tauyupu. Wárā wātēa masakare ñajānerādere béowiuyupu. Wātēa, Jesús Marípu magū ãärīrīrē masíñurā. Irasirigu Jesús: “Werenímerāta!” ãrīyupu.

*Jesús Galilea nikūgue masakare buedea
(Lc 4.42-44)*

³⁵ Jesús gajinu gapu naítāweyaripoegāta yobe, iri makā turo masaka marīrōgue Marípure sérēgū waayupu. ³⁶ Simón, ïgū merāmarā merā Jesús marīmakū ïágū, ïgūrē ãmagú waayupu. ³⁷ ïgūrē bokagū:

—Ãärīpererā masaka mūrē ãamarā iriama, ãrīyupu.

³⁸ ïgū irasū ãrīmakū, Jesús ãsū ãrīyupu:

—Náka, gaji makārī õõ puro weya ãärīrī makārī marādere buegu waaduakoa. Ire iributa i ûmuguer aaribú.

³⁹ Irasirigu ãärīperero Galilea nikūgue judío masaka nerērī wiirigue buegorenagū, wātēa masakare ñajānerārē béowiunayupu.

*Jesús kāmi boagʉre taudea
(Mt 8.1-4; Lc 5.12-16)*

40 Jesú斯 irasiripoe sugʉ kāmi boagʉ Ígʉ pʉro eja,
ñadʉkʉpuri merā ejamejāja, Ígʉrē sērēyupʉ:

—Mu, yʉ pʉrīrikʉrire taudʉagʉ taumasĩa,
ãrīyupʉ.

41 Ígʉ irasū ãrīmakʉ pégu, Jesú斯 bʉro bopoñarĩ
merā Ígʉrē ñā, Ígʉya mojō merā moañā, ãsū ãrīyupʉ:

—Muñē taugʉra. Kāmi marīgʉ dujaka!

42 Ígʉ irasū ãrīrī merāta kāmi yaripereakōãyuro.
Irasirigʉ kāmi marīgʉ dujayupʉ. **43-44** Jesú斯 Ígʉrē
turaro merā ãsū ãrīyupʉ:

—Gajerā̄ masakare mu tariadeare werebirikōãka! Paí pʉrogue muña kāmi yariadeare
Ígʉrē ñimugʉ waaka, Ígʉ muñē: “Óaa, kāmi marīgʉ
ããrā”, ãrlburo, ãrīgʉ! Ígʉ irasū ãrādero pʉru,
Moisés gojadea pūgue sɨdoredeare sɨka! Mu irire
irimakʉ ñārā, masakade muña kāmi yariadeare
masīrākuma.

45 Jesú斯 Ígʉrē: “Gajerā̄rē yʉ muñē tauadeare
werebirikōãka!” ãrīkerepʉru, kāmi boadi gapʉ
irire masaka ããrīperero marārē werepʉroriyupʉ.
Irasirigʉ Jesú斯 masaka ñürō makārīguere
ñajāmasibiryupʉ. Makā tʉrogue dita waanayupʉ.
Irogue Ígʉ ããrīkerepʉru, masaka ããrīperero marā
Ígʉ pʉrogue ñārā ejanañurā.

2

*Jesús dupʉ bʉadire taudea
(Mt 9.1-8; Lc 5.17-26)*

1 Mérōgā pʉru Jesú斯 dupaturi Capernaugue
goedujáayupʉ. Ígʉ goejaderu pʉru, iro marā

masaka īgū wiigue ãārīrīrē masīñurā. ² Irasirirā mata wárā masaka iri wiire nerē, disipurogueta uturiwirinugājakōñurā. Jesús īgūsārē Maríphya kerere weregu iriyupu. ³ īgū wereripoe wapikurā ûma dupu buadire Jesús purogue ãijañurā. ⁴ Masaka wárā ãārīmakā, īgūrē ãñajāmasibiriñurā. Irasirirā iri wii wekague mūriā, Jesús weka su gobe ãīwea, īgū oyaro merāta īgūrē dijuñurā. ⁵ Jesús, īgūsā īgūrē buremumakā īgū, buadire ãsū ãrīyupu:

—Yū, mu ñerō irideare kātia.

⁶ īgū irasū ãārīmakā pérā, surāyeri Moisés gojadeare buerimasā iri wiigue doarā Jesúre ãsū ãrī gūññañurā: ⁷ “¿Nasirigu ñi īgū werenírī merā Maríphure ñerō ãrīrī? Masaka ñerō irideare neō sugu masakū kātimasibirkumi. Maríphu suguta masikumi”, ãrī gūññañurā. ⁸ Jesús īgūsā gūñnarīrē ñāmasā, ãsū ãrīyupu:

—¿Nasirirā irasū gūñnarī mūsā? ⁹ ¿Naásū ãrīrī gapu diasaberi ñi buadire: “Yū, mu ñerō irideare kātia”, ãrīrī, o “Wāgānugā, mu oyarore ãikōā waaka!” ãrīrī gapu diasaberi? ¹⁰ Yū ãārīpererā tīgū i ûmugue ãārīrīrē īgūsā ñerō irideare Maríphu dorero merā kātimasā. Irasirigu ñi buadire taugura, mūsārē irire masidoregu, ãrīyupu. Irasū ãrī odo, buadire ãrīyupu:

¹¹ —Yū mūrē ãsū ãrā: Wāgānugā, mu oyaderore ãikōā, mya wiigue waaka!

¹² īgū irasū ãrīrī merāta ãārīpererā masaka ñürō wāgānugā, īgū oyaderore ãi, waakōñyupu. Irasiririre ñārā, īgūka, Maríphure: “Óātaria mu, neō ãsū iririnorē ñāñamerā ãārībú”, ãrī, usuyari sīñurā.

*Jesús Levíre siüdea
(Mt 9.9-13; Lc 5.27-32)*

13 Pʉru Jesús dupaturi ditaru tʉrogue waayupʉ. Irogue wárã masaka īgū pʉro nerēmakʉ īāgū, īgūsārẽ bueyupʉ. **14** Pʉru iro ãārādi waa, Alfeo magärẽ Leví* wāikʉgure īgū moārī taribugue doagʉre īāyupʉ. īgū romano marã opʉre niyeru wajaseabosagʉ ãārlyupʉ. Jesús īgūrē ïā:

—Náka, yʉ merã! ãārlyupʉ.

īgū irasū ãrīmakʉ pégu, Leví wāgānʉgā, īgū merã waakōāyupʉ.

15 Jesús Levíya wiigue waamakʉ ëärã, wárã niyeru wajaseabosarimasã, gajerã ñerõ irirāde īgūrẽ tuyañurã. Levíya wiigue eja, Jesús īgūsã merã īgū buerã merã baa doaniyupʉ. **16** Jesús īgūsã merã baa doanímakʉ ëärã, fariseo bumarã, Moisés gojadeare buerimasãde Jesús buerārẽ ãsū ãrīñurã:

—¿Nasirigu mʉsārẽ buegu niyeru wajaseabosarimasã, ñerõ irirã merã iirí, baari?

17 īgūsã irasū ãrīmakʉ pégu, Jesús ãārlyupʉ:

—Püríri marírã kúririmasúrẽ ãmabema. Pürírikurã gapʉ īgūrẽ ãmama. Yʉ: “Óäärã ãäärã”, ãrī gūñarãrẽ siiugu aaribiribʉ. “Ñerõ irirã ãäärã”, ãrī gūñarã gapʉre siiugu aaribá, ãrlyupʉ.

Jesúre bererimarẽ sérēñadea (Mt 9.14-17; Lc 5.33-39)

18 Juan buerã, fariseo bumarãde bererã iriñurã. Irasirirã gajerã masaka Jesús pʉro eja, īgūrẽ sérēñafurã:

—Juan buerã, fariseo bumarã buerire tʉyarāde Marípʉre bʉremurã berenama. ¿Nasirirã mʉ buerã gapʉ īgūsã irirosú iriberi?

* **2:14** Leví pe wāi opayupʉ. īgūta Mateo wāikʉyupʉ.

¹⁹ Jesúš īgūsārē yuјuуupu:

—Sugʉ mojōsiadi bōsenʉ irimakʉ, īgʉ siiuanerā īgʉ merā āārīrā, berebirikuma. ²⁰ Pʉru īgʉrē gajerā āāmakʉ, bʉro bʉjawereri merā bererākuma.

21 'Masaka maama suríro gasiro merā buguñerē seretúbirikuma. Irasū seretúmakū, maama gasiro ïgūsā koeaderō purū, tūāneeō, buguñerē wári gobeyeguenemomakū irikoa. **22** Waimurā gasiri merā iridea ajuri bugu ajurigue maama igui dekore diribirikuma. Irasū dirimakū, maama igui deko pāmu, bugu ajuro séräturabiri, ooreakōäko. Irasiriro igui deko, ajurode kōmokoa. Irasirirā maama igui dekore maama ajurogue diriro gāämea, ārīyuput.

*Siūñajārīn& ããrīmak&, Jesús buerā trigo yerire
t&ãrīdea*

(Mt 12.1-8; Lc 6.1-5)

²³ Sunʉ, judío masaka siuñajārīnʉ ãārīmakʉ, Jesús trigo otedero watope waamakʉ, īgʉ buerā trigo yerire tārī, koro, baawāgāñurā†. ²⁴ Fariseo bu-marā, Jesús buerā irasirimakʉ īärā, Jesúre ãriñurā:

—Íaka! ¿Nasirá siuñajárñuré moádorebirikerepuru, mu buerá irasú yári?

25 Jesús īgūsārē yujuypu:

—¿Iripoegue opa David īgū merāmarā merā
uaboagū, īgū irideare buebiriri? ²⁶ īgū merāmarā

† 2:22 Fariseo bumarā, Moisés gojadeare buerimasā iripoegue marā iriunadeama bueri, maama bueri merā buemorēdāamakū īāgū, irasū ārīyuph Jesús. **† 2:23** Deuteronomio 23.25: Moisés gojadea pūgue āsū ārī gojasūdero āārībū: “Sugu masakū gajiguya pooegue waagú, īgāya mojōrī merāta trigo yerire tārī, koro, baaburo. Wiirimajī merā ditī āīabirikōāburo”, ārī gojasūdero āārībū.

merā Marīphya wiigue ñajāa, Marīph ūrō peyari pā duparure baadi ãārīmí. Abiatar paía opu ãārīripoe irasiridi ãārīmí. Marīph paía ãārīmerārē: “Iri pā duparure baabirikōaka!” ãrīdi ãārīmí. David gapu paí ãārībirkeregu, irire baag, Marīph ūrō īgū dorerire tarinugāgū meta iridi ãārīmí, ãrīyupu.

27 Irasū ãrī odo, ãsū ãrīyupu doja:

—Iripoegue Marīph masakaya ãārīburire siuñajārīnurē īgūsārē pídi ãārīmí. Masaka gapu inānorē īgūsā iriburire doremasibema. **28** Yū ãārīpererā tīgū ãārīsā, siuñajārīnurē masakare gajino īgūsā iriburire doremasā, ãrīyupu Jesús.

3

*Jesús mojō diíweredire taudea
(Mt 12.9-14; Lc 6.6-11)*

1 Gajina Jesús judío masaka nerērī wiigue ñajāyupu doja. Iri wiigue sugu masaku diayema mojō gapu diíweredi ãārīyupu. **2** Fariseo bumarā, Moisés gojadeare buerimasā Jesúre īāduripítuya: “Siuñajārīnū ãārā, irasirirā ū mojō diíweredire īgū taumakā īgūrē weresārā!” ãrī gūñañurā. **3** Jesús mojō diíweredire:

—Wāgānugā, masaka ūrōgue ejanugāgū aarika! ãrīyupu. **4** Irasū ãrī odo, gajerā iri wii ãārīrārē ãsū ãrī sērēñayupu:

—¿Siuñajārīnurē Marīph marīrē ñeénorē iridoreyuri, õārīrē, o ñerīrē, masakare taurire, o wējērīrē?

Igūsā gapu īgūrē yujubiriñurā. **5** Irasirigu Jesús īgūsārē guari merā ūyupu. **6** Igūsā

pémasíduabirimakū ïāgū, bujawereyupu. Irasirigu mojō diíweredire:

—Muya mojōrē soeoka! ãrīyupu.

Ígū irasū ãrīmakū pégu, soeoyupu. Ígū soeomakū, ïgāya mojō ðākōayuro. ⁶ Irire ïārā, fariseo bumarā iri wiigue ãārānerā wiria, Herodes merāmarā merā nerē: “¿Nasirisñā, marī ïgārē wējērākuri?” ãrī gāme wereníñurā.

Jesús ditaru t̄rogue wárā masakare buuedea

⁷ Jesús gapu ïgū buerā merā ditaru t̄rogue waakōayupu. Gajerā masaka Galilea nikū marā wárā ïgārē t̄uyañurā. ⁸ Judea nikū marā, Jerusalén marā, Idumea nikū marā, dia Jordán wāikudiya gaji koepu marā, gajerā Tiro, Sidón wāikuri makārī t̄ro marāde Jesús iriri kerere pérā, ïgārē ïārā ejañurā. ⁹⁻¹⁰ Jesús wárā pūrīrikurārē taugu iriyupu. Ígū irasū taumakū ïārā, ãārīpererā pūrīrikurā ïgū p̄rogue ejanugāñurā ïgārē moañamurā. Irasirigu, ïgūsā wárāgora ãārīmakū ïāgū, Jesús ïgū buerārē suru doódirure ãmudoreyupu, masaka ïgārē kūñarōgāgora ejanugābirikōāburo, ãrīgū. ¹¹ Wātēa ïgārē ïā, ïgū ïürō ñadukupuri merā ejamejā:

—Mu ümugasigue marā Opu magū ãārā, ãrī gainíñurā.

¹² ïgūsā irasū ãrīmakū, Jesús wātēärē turaro merā:

—Yaamarā werenímerāta! ãrīyupu.

*Jesús pe mojōma pere su gubu peru pērēbejarā ïgū buuedoregu pímurārē beyedea
(Mt 10.1-4; Lc 6.12-16)*

13 Gajinh Jesús buúru wekague marĩa, ìgã gãámerarẽ siiuyuph. Ìgã siumakã pé, ìgã puro nerẽñurã. **14** Irasirigh Jesús pe mojõma pere su gubu peru pẽrẽbejarã ìgã merã aáriñmurarẽ, Marípuya kerere ìgã buedoremurarẽ beyeyuph. **15** Ìgãsãrẽ ìgã turarire sãyuph, pãrãrikãrãrẽ tau, wãtãa masakare ñajãnerãdere béowiuburo, aáriñgã.

16 Ásã wãikãrã aáriñurã: Simón wãikugh aáriñyuph. Ìgãrẽta “Pedro” wãiyeyuph Jesús. **17** Gajigh Santiago, ìgã paghmh Juan ìgãsã Zebedeo wãikugh pãrã aáriñurã. Jesús ìgãsãrẽ “Boanerges” wãiyeyuph. “Boanerges”, aáriñrõ: “Bupua masã”, aáriñduaro yáa. **18** Gajerã: Andrẽs, Felipe, Bartolomé*, Mateo, Tomás, Santiago aáriñurã. Santiago, Alfeo magã aáriñyuph. Gajerã: Tadeo, Simón aáriñurã. Simón, celote wãikuri bumh aáriñyuph. **19** Gajigh Judas Iscariote wãikugh aáriñyuph. Ìgãta Jesúre wẽjẽduarãguere Ìgãrẽ ìmubu aáriñyuph.

*Jesúre: “Wãtã turari opami”, aáriñ werewhadea
(Mt 12.22-32; Lc 11.14-23; 12.10)*

Puru Jesús ìgã buerã merã su wiigue ñajãyuph. **20** Dupaturi wárã masaka ìgã puro nerẽñurã doja. Irasirigh Jesús, ìgã buerã merã baamasñbiriuyuph. **21** Jesúya wererã irasã waaríre pérã: “Niáñrõtãriñlakõákumi”, aáriñurã. Irasirirã gajerogue Ìgãrẽ aáiañharã ejadiñurã.

22 Gajerã Moisés gojadeare buerimasã Jerusalégue merã aaranerã ásã aáriñurã:

* **3:18** “Bartolomé”, aáriñrõ: “Tolomé magã”, aáriñduaro yáa. Ìgãta Natanael wãikugh aáriñdi aáriñmí. San Juan 1.43-51: Jesús Natanaere siiudea kere aára.

—Íi, wātēa opu Beelzebú ñajāsūdi ãārīmi. Irasirigu Beelzebú turari merā wātēärē béoiumi, ãriñurā.

²³ Ígūsā irasū ãrīmakū pégu, Jesús masakare siiu, su keori merā ãsū ãrī wereyupu:

—¿Nasirigu Satanás Ígū basita béoziubokuri?

²⁴ Su nikū marā Ígūsā basi dükawari gāmekēärā, perekakōäkuma. ²⁵ Su wii marā Ígūsā basi dükawari gāmekēärā, perekakōäkuma. ²⁶ Satanás Ígūyarā merā dükawari gāmekēägū, Ígū basita yuwarikudijakōäkumi.

²⁷ 'Neō sugu masaku, turaguya wiire Ígūrē siapuroribirikeregu, Ígū oparire ēmagū ñajāmasibirkumi. Ígūrē siadero purugue merē Ígūyare ēmamasikumi, ãrīyupu. Jesús wātī nemorō turagu ãārā, ãrīgū, irasū ãrīyupu.

²⁸ Puru ãsū ãrīnemoyupu:

—Musārē diayeta werea. Marípu ãārīpereri masaka ñerō iririre, Ígūsā ñerō ãrī wereníridere kātimasími. ²⁹ Õagū deyomarígūrē Ígūsā ñerō ãrī werenímakū tamerärē neō kātibirkumi. Irasū waja opaníkōäärākuma, ãrīyupu.

³⁰ Ígūsā Ígūrē: “Wātī ñajāsūdi ãārīmi Íi”, ãrī werewuari waja irasū ãrīyupu Jesús.

Jesús pago Ígū pagupürā merā Ígūrē Íágō ejadea (Mt 12.46-50; Lc 8.19-21)

³¹ Ígū iro ãārīripoe Jesús pago, Ígū pagupürā merā ejayupo. Ígū ãārīrē wii disipurogueda ejanugāja, iro ãārīrē Jesúre siiudoreñurā. ³² Irasirirā Jesús puro doarā Ígūrē ãrīñurā:

—Mupo, mu pagupürā disipurogue murē ãmarā ejañurā.

33 Jesús gapu ãsū ãr̄iyupu:

—¿Noã ãār̄ir̄i yupo, yu pagupūr̄a?

34 Irire ãr̄i odo, ïgū puro doarâr̄e ïã, ãsū ãr̄iyupu:

—Íisã, yupo, yu pagupūr̄a irirosú ãār̄ima.

35 Marípu gãāmerir̄e irirâno, yu pagumu, yu pagumo, yupo irirosú ãār̄ima, ãr̄iyupu.

4

Jesús oterimasã keori merã buedea

(Mt 13.1-9; Lc 8.4-8)

1 Gajinu Jesús ditaru turogue buenugãyupu doja. Masaka wárã ïgū puro nerẽñurã. Ígusã wárã nerẽmaku ïã, Jesús doodirugue mur̄iñajãa, eja doayupu. Masaka ïmiparogue dujanugãñurã ïgū buerire pémurã. **2** Irasirigu wári keori merã ïgûsãr̄e ãsú ãr̄i bueyupu:

3 —Óärõ péka! Sugu oterimasã ïgū oterire otegu waakumi. **4** Ígū irire meéwasiriwãgãmaku, gaji yeri maague yurikoa. Iro yuriadea yerire mirã eja, baapeokõäkuma. **5** Gaji yeri ûtâyerikurogue yurikoa. Iro niku sîmerérõgã ãār̄imaku, iri yeri mata puriadikoa. **6** Puriñajâdi, puru abe asimaku nugûr̄i marîsãa, ñaï, boakõäkua. **7** Gaji yeri pora watopegue yurikoa. Pora gapu puritarimur̄ia, iro yuridea yerire w  j  kõäkua. Irasiriro d  ka marîr  ta boakõäkua. **8** Gaji yeri õärînikûgue yurikoa. Iri yeri puri, masã, õärõ d  kakukoa. Suñu treinta yeri, gajiñu sesenta yeri, gajiñu cien yeri d  kakukoa, ãr̄iyupu.

9 Irire were odo:

—Gãmipûr̄i oparã, yu wererire p  duripíka! ãr̄iyupu Jesús.

*Jesús buerā īgūrē: “¿Nasirigʉ keori merā bueri?”
 ãrī sērēñadea
 (Mt 13.10-17; Lc 8.9-10)*

10 Masaka waadero pʉru, Jesús suguta ãārīmakã ñārā, īgū buerā pe mojōma pere su gubu peru pērēbejarā, gajerā īgū merā ãārīrāde iri keori merā bueadeare:

—¿Naásū ãrīdʉaro iriari, gʉare mʉ bueadea?
 ãrīñurā. **11** Irasū ãrīmakã pégu, Jesús īgūsārē ãrīyupʉ:

—Marīpu īgūyarārē doregu ãārīrīrē iripoegue masībirideare mʉsārē masīmakã yámi. Yʉ gajerārē īgūrē bʉremumerā gapʉre keori merā dita buea.
12 Irasirirā Marīpʉ iririre ñākererā, ñāmasībema. Ígūyare pékererā, õārō pémasībema. Marīpʉ, ëgūsā ñerō iriri gapʉre pirimakã ñāgū, kātibokumi, ãrīyupʉ.

*Jesús oterimasʉ keori merā īgū bueadeare: “Ãsū ãrīdʉaro yáa”, ãrī weredea
 (Mt 13.18-23; Lc 8.11-15)*

13 Jesús gaji ëgūsārē ãrīnemoyupʉ doja:

—¿Mʉsā, iri keori merā yʉ bueadeare pémasīberi? Irire pémasīmerā, ¿nasiri gaji gapʉre pémasībokuri? **14** Marīpuya kerere weregu, oteri yerire otegu irirosū ãārīmi. **15** Surāyeri masaka buriri maa irirosū ãārīma. Marīpuya kerere péaderos pʉru, oteri yeri iri maague yuridea yerire mirā baapeoderosū, wātēa opʉ Satanás aari, ëgūsā péadideare ëmapeokðāmi. **16-17** Gajerā masaka ñātāyerikuri yeba irirosū ãārīma. ëgūsā Marīpuya kerere ʉsʉyari merā péma. Irire pékererā, oteri yeri ñātāyerikurogue yuriadero pʉru, puri nugūrī

puriñajābiriderosū waama. Irasirirā mérōgā pura
 īgūsā Marīphyare péduari waja gajerā īgūsārē
 ñerō irimakū īrā, o ñerō tarirā, īgūsā péadeare
 pirikōāma. ¹⁸ Gajerā masaka porakuri yeba irirosū
 ãārīma. Marīphyaya kerere péma. Irire pékererā,
 oteri yeri porakurogue yuriadero pura, pora gapu
 puritarimurīa wējēderosū, ¹⁹ i ûmuma gapure
 buro gūñarikuma. “Wári oparā õärō ãārīrāko”,
 ãrī gūñarī, gajinorē buro gāāmenemorī Marīphyaya
 kerere péadideare kātimakū yáa. Otediñu duka
 marīdiñu irirosū dujama. Irasirirā Marīphyare
 iribema. ²⁰ Gajerā masaka õärī nikū irirosū
 ãārīma. Marīphyaya kerere õärō péduripíma.
 “Óāgoráa”, ãrī, Marīphyare õärō yáma. Irasirirā
 otediñu wári dukakurosū ãārīma. Surāyeri
 treinta yeri, gajerā sesenta yeri, gajerā cien yeri
 dukakurosū ãārīma, ãrīyupu Jesús.

*Jesús sīāgodiru keori merā buuedea
 (Mt 5.15-16; Lc 8.16-18)*

²¹ Gaji Jesús ãrīnemoyupu doja:

—Masaka sīāgodirure ãia, dupa kūma dokague,
 o kārīrō dokaguedere píbirikuma. Ubu gapu
 ûmarōgue siukuma, õärō sīāgoburo, ãrīrā.

²² Masaka īāberogue duripídeare sīāgorogue
 īāmasīrō irirosū ãārīpereri masaka masībirideare
 masīsūrokao. Irasiriro yayeda irirosū neō
 ãārībirikoa. ²³ Gāmipūrī oparā, yu wererire õärō
 péduripíka!

²⁴ Irasū ãrī odo, ãsū ãrīnemoyupu doja:

—Musā périre õärō pémasīka!	Mérōgā
pémasīduarā, mérōgā pémasīrāko.	Wáro
pémasīduarā, wáro pémasīrāko.	Marīph

Íguya kerere m̄asā pémas̄duaropā pémas̄irrē s̄igukumi. Irasū aār̄imakā, wáro pémas̄duarārē s̄inemogukumi. ²⁵ Irasirigu íguya kerere òärō pémas̄irrē wári pémas̄irrē s̄inemogukumi. Gajerā pémas̄imerā gapure ígusā pémas̄adideare émasurākuma. Irasirirā neō pémas̄imerā aār̄irākuma, ãr̄iyupu.

Oteri masārī keori merā buedea

²⁶ Irasū ãr̄i odo, gaji keori merā bueyupu doja:
—Mar̄ipu íguyarārē doreri ãsū aārā. Sugu masakū íguya pooegue oteri yerire meéwasirigu irirosū aārā. ²⁷ Ígu irasū meéwasiriadero puru, ñami merā kār̄ikumi. Puru boyoripoe yobekumi. Ùmarī, ñamirī tarikoa. Ígu oteadea yeri puri masākaoa. Ígu gapu irire: “Irasū waakoa”, ãr̄i masibirkumi. ²⁸ Iri yeri yeba poekague aār̄isīā, puri, pūrī wiripurori, puru dupañerīgā wiri, duka yeri deyoakoa. Purugue pama òärō duka b̄uribejakoa. ²⁹ Iri b̄uribeja odomakā ñā, ígurē moāboerārē irire sea duripímurārē iriukumi, ãr̄iyupu Jesús.

Jesús mostaza wāikuri yegā puri masādea keori merā buedea

(Mt 13.31-32; Lc 13.18-19)

³⁰ Irasū ãr̄i odo, gaji ãr̄inemoyupu doja:
—Mar̄ipu íguyarārē doreri, ¿ñeéno irirosū aār̄ikuri? ¿Ñeéno keori merā weregukuri? ³¹ I irirosū aārā. Suye oteriye mostaza wāikuri yegārē oterosū aārā. Iri oteri yegā aār̄ipereri oteri yeri nemorō mérī yegā aārā. ³² Irasū aār̄ikerero, otémakā, puru yuku wádi d̄upuri padi masākaoa. Irasirirā mirā irigu d̄upurigue, yusarogue ígusāya

surí suakuma, ãrãyupu Jesú斯 ñgã buerãrẽ, ñgãsã merã ãärãdere.

*Jesú斯 masakare keori merã buenadea
(Mt 13.34-35)*

³³ Jesú斯 masakare ãsã buenayupu. Maríphya kerere weregu, wári keori merã masaka pémasírõgueta buenayupu. ³⁴ ñgãsãrẽ buegu, keori merã dita buenayupu. ñgã buerã merã dita ãärãgã gapu: “Ãsã ãrãduaro yáa iri”, ãrã werenayupu ñgãsãrẽ.

*Jesú斯 mirû, makûrîrẽ toemakã iridea
(Mt 8.23-27; Lc 8.22-25)*

³⁵ Jesú斯 masakare oteri keori merã bueadeanu naímejãripoe ñgã buerãrẽ ãsã ãrãyupu:

—Náka, ditaru sikoepugue taribujarã!

³⁶ ñgã irasã ãrãmakã pé, masakare seretu, ñgã sãñadea doódirugue maríñajãa, ñgãrẽ ãi taribujakõãñurã. Gajerã gaji doóriduparu merã wapikwágãñurã. ³⁷ ñgãsã taribujaripoe mirû buro waa, makûrî ñgãsãya doódirure páñajãmiñakõãdiyuro. Buero goero waayuro ñgãsãrẽ.

³⁸ Jesú斯 gapu wejaturoma doaripêrõgue peyari gasiro merã ëötú kârîbejakõãyupu. Irasirirã ñgã buerã ñgãrẽ ãsã ãrã yobeñurã:

—¿Guare buegu, mu ñáberi? Marí mirímurã yáa, ãrãñurã. ³⁹ ñgãsã irasã ãrãmakã pégu, Jesú斯 wágãñugã, mirûrẽ, makûrîdere toedoreyupu:

—Iropãta, toeaka! ãrãyupu. ñgã irasã ãrãmakã, mirû, makûrî buro waadea toedijapereakõãyuro.

⁴⁰ Puhu Jesú斯 ñgã buerãrẽ ãrãyupu:

—¿Nasirirā güiri m̄asā? ¿Yure b̄aremurī opaberi dapa m̄asā iropā güirā?

41 Ígūsā gapu b̄uro ḡuka, āsū ārī gāme wereniñurā:

—¿Neémuno masaku āārīrī ñī? Mirū, makūrīgueta Ígūrē tarinugābea, ārīñurā.

5

Jesús Gerasamurē wātēa ñajānerārē b̄éowiudea

(Mt 8.28-34; Lc 8.26-39)

1 Jesúz ígū buerā merā ditarure taribuja, Gerasa* marāya nikūgue ejayupu. **2** Jesúz doódirugue āārādi majānugāripoe sugu masaku wātī ñajāsūdi, masāgoberi watopegue āārādi Jesúre bokatīrīyupu. **3** Ígū masāgoberi watopegue āārīgū āārīyupu. Neō sugu Ígūrē pūguburi merā, kōmedari merādere siapímasibiriñurā.

4 Wári ígūya guburire, mojōrīdere kōmedari merā siapínadiñurā. Ígūsā siapíriku, Ígūsā siadeadarire tūātawasiri béonokōñayupu. Neō sugu Ígūrē tarinugāmasibiriñurā. **5** Úmūriku, ñamiriku buurígue, masāgoberi watopegue gainígorenayupu. Ígū basita ütäyeri merā Ígūya dupare pá kāmitúnayupu. **6** Jesúre yoarogueta Ígū, ûmawāgāri, ígū ñürō ñadukupuri merā ejamejāyupu.

7-8 Jesúz ārīyupu:

—Wātī, mu ñajādile wirika!

Irasū ārīmaku pégu, b̄uro gainírī merā āsū ārīyupu:

* **5:1** Gerasa, Gadara wāikuri makārī Decápolis wāikuri nikūgue āārīyuro.

—Jesús, ümugasigue ãārīpererā nemorō turagü magü, ¿nasiribu yári mu yure? Muþu ümugasigue ãārīgü péuro mürē sérēa. Yure poyerikumakü iringiköaka!

⁹ Jesús ígürē sérēñayupü:

—¿Naásü wäikuri mu?

—Wárā ãārā gua. Irasirigu Legión wäikua yu, ãrīyupü.

¹⁰ Irasü ãrī odo, Jesúre buro sérēyupü doja:

—Guare i nikürē béowiubiriköaka! ãrīyupü.

¹¹ Iro buúru puro wárā yesea ãma baarā iriñurā.

¹² Ígüsärē ïärā, wätēa Jesúre sérēñurā:

—Guare yesegaguere ñajädoregu iriuka!

¹³ —Jáu, Ígüsärēta ñajärā waaka! ãrīyupü Jesús wätēärē. Ígü irasü ãrīmakü, masaküguere ãārānerā wiria, yesea dos mil ãārīrärē ñajäñurā. Ígüsä ñajämakü, yesea üma mirëbuáa, ditarugue meébia dijáa, mirí boapereaköäñurā.

¹⁴ Irasü waamakü ïärā, yesearé korerimasä guakari merä ümadujáa, Ígüsäya makä marärē, iri makä turo marädere wererā waañurā. Ígüsä weremakü pérä, masaka ãārīpererä: “¿Naásü waáayuri?” ãrī, ïärā ejañurā. ¹⁵ Jesús puro ejarā, wätēa ñajäñudi ãārādire iro doagüre ïañurā. Suríro sãñadi, õärö pémasírī merä ãārīyupü. Masaka Ígürē ïärā, buro güiñurā. ¹⁶ Jesús masaküre wätēärē béowiudeare ïänerä yesearé waadeadere wereñurā. ¹⁷ Irire pérä, Geresa marä Jesúre: “Waaka guaya nikürē!” ãrīñurā.

¹⁸ Ígüsä irasü ãrīmakü pégu, Jesús doódirugue mürñajäyupü. Ígü mürñajämakü, wätēa ñajäñudi ãārādi Jesúre: “Yude mu merä waadakoa”, ãrī

sērēadiyupu. **19** Ígū irasū ãrīmakū pégū, Jesús ígūrē ãsū ãrīyupu:

—Yū merā waabirikōāka! Muya wiigue goedujáaka! Mure mū Opū õärō iriadeare, Ígū bopoñarī merā ïädeare mya wii marārē weregū waaka! ãrīyupu.

20 Ígū irasū ãrīmakū pégū, Decápolis† wāikūrogue waa, iroma makārī marārē ãärípereri Jesús ígūrē irideare werenugāyupu. Ñärípererā Ígū wererire pérā, pégukakōāñurā.

Jesús Jairo magōrē, gajego nomeō Ígūya suríore moñagōrē taudea

(Mt 9.18-26; Lc 8.40-56)

21 Jesús Geresa marāya nikūgue ãärādi doódirugue mārīñajāa, gaji koepugue taribu-jakōāyupu. Ígū irogue ejamakū ïā, ditaru tūrogue wárā masaka Ígū pāro nerēñurā. **22** Ígū irogue ãäríripoe sugū judío masaka nerērī wii oparā merāmū Jairo wāikugū ejayupu. Jesúre ïágū, Ígūya guburi pāro ñadukupuri merā ejamejāja, Ígūrē buro sērēyupu:

23 —Yū magō kōmobogue iriamo. Muya mojōrī merā ñapeo, igore taugū aarika! Mū irasirimakū, okagokumo, ãrīyupu. **24** Ígū irasū ãrīmakū pégū, Jesús Ígū merā waayupu. Ígū waamakū, wárā masaka Ígūrē kūñarōgā tuuyañurā. **25** Ígūsā watopegue sugo nomeō pe mojōma pere su gubu peru pērēbejari bojorigora dí wiriri merā pūrīrikugō ãärīyupo. **26** Wárā kúririmasā igore

† **5:20** Geresa, Gadara wāikūri makārī Decápolis wāikūri nikūgue ãärīyuro.

kúrikerepuru, neõ taribiriyuro. Igo niyeru opadideare ãärípereri ïgüsärë wajaripeokerepuru, sõõ gapu bero waayuro. ²⁷⁻²⁸ Igo, Jesús pürírikurärë taurire péyupo. Irasirigo masaka watopegue waa: “Íguya surírore yu moañamakü, püríri yure tariroko” , ãrï güñarï merä, Jesús pürupu gapu ejanugä, íguya surírore moañayupo. ²⁹ Mata igo dí wiriadea tariaköäyuro. “Yure püríri tarikoa”, ãrï péñayupo. ³⁰ Igo moañamaküta, Jesús ígä turaro merä sugo pürírikugore tauadeare masiköäyupu. Irasirigu masakare gämenugä ïä:

—¿Noã yaa surírore moañarï? ãrïyupu.

³¹ Ígä irasü ãrímakü pérä, ígä buerä ígürë ãrïñurä:

—¿Mu ïäberi? Wárä masaka mürë këñnarõgä tuyama. ¿Nasirigu ïgüsärë: “¿Noã yure moañarï?” ãrï sérëñarï?

³² Jesús gapu masaka ãärípererärë ïäyupu, ígürë moañadeore ïäbokabu. ³³ Jesús igo pürírikuri tariadeare masimakä ïä, güi naradari merä íguya guburi puro ñadukupuri merä ejamejä, ãärípererire diaye ãrïri merä werepeoköäyupo.

³⁴ Jesús igore ãrïyupu:

—Mu yure bæremurï opää. Irasirigo mu pürírikurire tausüa. Usayari merä waaka! Mu pürírikuadea tariaköäa, ãrïyupu.

³⁵ Jesús irasü ãrïripoe Jairoya wiigue ãäränérä ejañurä:

—Mu magõ kõmoaköämo. Iropäta marïrë buegare garibonemoka! ãrïñurä.

³⁶ Ígüsä irasü ãrïkerepuru, Jesús Jairore äsü ãrïyupu:

—Güibiriköäka! Bæremurï opaka yure!

37 Irasirigʉ Jesú斯 masakare: “Aaribirikōāka!” ãrĩ, Pedro, Santiago, īgū pagʉmu Juãrẽ siiu, Jairoya wiigue īgūsã merã waayupʉ. **38** Iri wiigue ejagʉ, wárã masaka buro bušuro orerãrẽ bokajayupʉ. **39** Jesú斯, wiigue ñajãa, īgūsãrẽ ãsũ ãrãyupʉ:

—¿Nasirirã mʉsã iropã bušuro oreri? Igo majīgō boabemo. Kãrīgō yámo.

40 Īgū irasũ ãrīmakũ pérã, īgūrẽ buriñurã. Irasirigʉ Jesú斯 ãārīpererãrẽ wiriadoreyupʉ. īgūsã wiriadero pʉru, majīgō pagusãmarãrẽ, īgū merãmarãrẽ igo peyarogue siiu ñajãyupʉ. **41** Ñajãja, igoya mojõrẽ ñeã, igore:

—Talita, cumi, ãrãyupʉ. “Talita, cumi”, ãrãrõ: “Majīgō, wāgānʉgãka!” ãrã”, ãrīduaro yáa.

42 Īgū irasũ ãrīmakãta, majīgō wāgānʉgã, waa-masíyupo. Igo pe mojõma pere su gubu peru pẽrẽbejari bojori opago ãārãyupo. Masaka, igo masãmakã ïärã, ïágukatariakōāñurã. **43** Jesú斯 gapʉ īgūsãrẽ turaro merã:

—Igo masãdeare gajerãrẽ werebirikōāka! ãrãyupʉ. Irasũ ãrĩ odo, igo pagusãmarãrẽ: “Igore baari ejoka!” ãrãyupʉ.

6

Jesú斯 Nazaretgue goedujáadea (Mt 13.53-58; Lc 4.16-30)

1 Purʉ Jesú斯 iro ãārãdi īgūya nikügue goedujáayupʉ. īgū buerãde īgū merã waañurã. **2** Judío masaka siuñajãrñu ãārīmakã, Jesú斯 īgūsã nerẽrẽ wiigue ñajãa, masakare buenʉgãyupʉ. Wárã masaka iro ãārīrã īgū buemakã pérã, péguakakōāñurã:

—¿Noógue bueyuri ñi iropā masíbu? ¿Noã ñgürē iropā masírīrē sīyuri, ñgū turari merā iri ñmuburire?

3 ñi taboa merā gajino irigü aãrīmi. María magü, Santiago, José, Simón, Judasā tígü aãrīmi. ñgū pagupürā nomede õõ marīya makāta aãrīma, ãrī gāme wereníñurā ñgásā basi. Irasirirā ñgürē buremudabiriñurā.

4 Jesú gapü ñgúsärē ãrīyupü:

—Aãrīpererogue sugü Marípuya kerere weredupuyugüre gajerā buremuma. ñguya nikü marā, ñguya wererā, ñguya wii marā gapü ñgürē buremubema, ãrīyupü.

5 Irasirigü iro aãrīgü, wári Marípü turari merā iri ñmubiriyupü. Surāyerita pürírikurārē ñguya mojōrī merā ñapeo tauyupü. **6** Iro marā ñgürē buremubirimakü ñágü, gukatariaköäyupü. Purü iri makā tñromá makárī marárē buegü waayupü.

*Jesús ñgū buerārē buedoregü iriudea
(Mt 10.5-15; Lc 9.1-6)*

7 Irasirigü Jesús ñgū buerā pe mojōma pere su gubu peru pérēbejarārē siiu neeõ: “Yü turari merā wátēa masakare ñajānerārē béowiurā waaka!” ãrī, ñgúsä aãrīpererärē pérā dita dákawa iriuyupü. **8** ñgúsärē iriugü, gajino baari, aju, niyeru ãiadorebiriyupü. ñgúsä tuari yuku direta ãiadoreyupü. **9** ñgúsä sãñarī merā dita waadoreyupü. Gaji ñgúsä surí sãñaburi ãiadorebiriyupü. **10** ãsü ãrīyupü:

—Sugü mäsärē õärō bokatírñeämakü, ñguya wiita dujaka! Iri makárē wíri waaraägue iri wiire wirika! **11** Su makā marā mäsärē gäämebirimakü

ĩārã, m̄asã werenír̄ẽ péduabirimakã ĩārã, iri makãrẽ tariwãgã, iri makãma nikũwera m̄asãya guburigue tuadeare mojébéokõåka! Íḡsã masãrẽ gãâmebiri waja irasirika, Íḡsãrẽ Maríp̄u wajamoâburire pémasiburo, ãr̄irã! Yü masãrẽ diayeta werea. Maríp̄u ãär̄ipererã ñerãrẽ wajamoâr̄in ejamakã, Sodoma, Gomorra marãrẽ wajamoârõ nemorõ Íḡsãrẽ wajamoâgukumi, ãr̄iyupu.

¹² Íḡ irasã ãr̄aderó p̄ur̄u, waakõâñurã. Waa, masakare: “M̄asã ñerõ irideare bujawereka! M̄asã gûñarãrẽ gorawayuka!” ãr̄ñurã. ¹³ Irasã ãär̄imakã, wárã wâtëa masakare ñajãnerãrẽ béowiuñurã. Wárã pür̄ikurãrẽ uye merã wâkã, tauñurã.

*Juan masakare wâiyerimasã boadea
(Mt 14.1-12; Lc 9.7-9)*

¹⁴ Ñerõperero marã masaka Jesús Íḡ iriri kerere péseyakõâñurã. Herodes, Galilea nikũ marã opude péyupu. Irire péḡu, ãsã ãr̄iyupu:

—Juan masakare wâiyerimasã boadigue masâdi ãär̄ikumi. Irasiriḡu turari merã wári iri ïmurãrẽ irikumi, ãr̄iyupu.

¹⁵ Gajerã gapu ãr̄ñurã:

—Íḡ, Elías iripoegue Maríp̄uya kerere weredupuyudi ãär̄ikumi.

Gajerã ãr̄ñurã:

—Íḡ, suḡu iripoeguem̄u, Maríp̄uya kerere weredupuyudi irirosã ãär̄iḡu ãär̄ikumi, ãr̄ñurã.

¹⁶ Herodes irire pé, ãsã ãr̄iyupu:

—Ígū, Juan ãäríkumi. Yh Ígürēta Íguya dipurure dititádorebh. Daporare dupaturi masákumi doja, ãrlyuph.

17-18 Juan boaburi dupuyuro Herodes Ígū pagumh Felipe marãpore êma, igore marãpokhadi ãärími. Igo Herodías wãikhdeo ãärímo. Ígū irasirimakü ïä, Juan Herodere:

—Mu pagumh marãpore marãpokhg, Maríph dorerire tarinugágú yáa, ãrldi ãärími. Ígū irasú ãrñí waja Herodes Ígúyará ùmaré Juãrë peresu iridoredi ãärími.

19-20 Herodías gapu Juãrë pûrñsûgú ïädeo ãärímo. Irasirigo Ígürê wëjëdhaadeo ãärâdimo. Herodes gapu Juãrë: “Óãrñírê irigu, õágú ãärími”, ãrñ gûña, bûremurí merâ Ígürê güidi ãärími. Juan weremakü pégh, bûro gûñarikhadi ãärími. Irasú gûñarikhereg, usuyari merâ Ígû wererire pédi ãärími. Irasirig, Ígürê wëjëdorebiridi ãärími. Irasirigo Herodías Ígürê wëjëduakerego, wëjëdoremasibirideo ãärímo. **21** Puru Herodías Ígürê wëjëdhaadeo ãärñsñ, õärõ bokadeo ãärímo. Herodes Ígû deyoadean, ãärímakü, Íguya nikü marâ oparãrë, Ígúyará surara oparãrë, gajerá Galilea marâ oparâdere siiu, Ígûsñ merâ bosebaadi ãärími. **22** Ígû siuanerá merâ baari taribugue baaripoe Herodías magõ ñajãa, Ígûsñ iürõ baya ìmudeo ãärímo. Igo baya ìmumakü ïära, Herodes, Ígû siuanerâde usuyanerá ãäríma. Irasirig, Herodes igore ãrldi ãärími:

—Mu gâämerñorë sërëka yure! Mu sërërñrë murë sîgura, ãrldi ãärími.

23 Irasirigu iro ãārīrã péuro: “Ãrigatoro marírõ musérerõsûta murẽ sigukoa. Yu opari, yaa nikû ãārīri deko ejatuaropa murẽ sigukoa”, ãridi ãārīmi. **24** Igu irasu ãrimaku pego, igo pago puro waa, serẽñadeo ãārīmo:

—¿Neénore serẽgokuri yu?

—Juan masakare waiyerimasaya dipurure serẽka! ãri yujudeo ãārīmo.

25 Igo pago irasu ãrimaku pego, mata opu Herodes purogue waa, ïgure ãrideo ãārīmo:

—Daporata Juan masakare waiyerimasaya dipurure ditita, soropa waripa mera simaku gaamекоа.

26 Igo irasu ãrimaku, opu Herodes buro bujaweredi ãārīmi. Igu siiuanera péuro: “Mu sererire murẽ sigura”, ãridi ãārisiä, guyasirigu, igore: “Mu sererire sibirikoa”, ãrimasibiridi ãārīmi.

27 Irasirigu mata ïguyagu surarare peresu iriri wiigue Juaya dipurure ditita ãiwãgãridoregu iriudi ãārīmi. **28** Irasirigu surara irogue waa, Juaya dipurure ditita, soropa mera ãiadi ãārīmi. Æja, Herodias magõre wiadi ãārīmi. Igu igore iripare wiamaku, ñeä, igo pagore ãisideo ãārīmo.

29 Juan buera ïgure waadea kerere pera, irogue waa, ïguya dupure ãiwãgã, yaañura.

*Jesús cinco mil ãmare baari ejodea
(Mt 14.13-21; Lc 9.10-17; Jn 6.1-14)*

30 Jesús ïguyare buedoregu iriuannera ïgu puro goedujajara, ïgusa iriadeare ïgusa masakare bueadeare werepeokooñura.

31 Ígūsā goedujajadero p̄uru, wárā masaka ígūsā p̄uro gāmeñajärā ejañurā. Irasirirā Jesús buerā baamasibiriñurā. Irasirigu Jesús ígūsārē:

—Náka, marī dita masaka marīrōgue siuñajärā! ãrīyupu. **32** Irasirigu Jesús ígū buerā merā doódirugue marīñajāa, Ígūsā dita masaka marīrōgue waakōñurā. **33** Ígūsā waamakā ñärā, wárā masaka Jesúre ñāmasiñurā. Irasirirā ããrīpereri makārī marā maague waa, Jesús ejaburogue ūmajasiañurā. **34** Jesús doódirugue sāñadi majānugāja, wárā masakare ñāyupu. Ígūsārē ñāgū: “Ílsā oveja sugu Ígūsārē koregu opamerā irirosū ããrīma”, ãrī gūñayupu. Irasirigu Ígūsārē bopoñarī merā ñā, wári buenugāyupu. **35** Ñamika ããrīmakū, Jesús buerā ígū p̄uro waa, ígūrē ãrīñurā:

—Óó masaka marīrōgue ããrā. Ñamikague ããrīsiáa. **36** Irasirigu masakare waadoreka! Makārīgue, makārī tāroma wiirigue baari wajarirā waaburo. Marī õõguere baari opabea, ãrīñurā.

37 Jesús gapu:

—M̄usā Ígūsārē baari sīka! ãrīyupu.

Ígū irasū ããrīmakū pérā:

—¿Ḡha Ígūsā baaburire wajarirā waamakā gāñmekuri? Ígūsā baaburi doscientos n̄arī moā wajataropā wajakuroko, ãrīñurā.

38 Jesús Ígūsārē ãrīyupu:

—¿Diíku pā duparu opari m̄usā? ñärā waaka!

—Jáu, ãrī, baarire ñärā waa:

—Su mojōma pā duparu ããrā, waaí pērāta ããrīma, ãrīñurā.

39 Irasirigu Jesús Ígūsārē ãrīyupu:

—Masakare tá weka boje yebori dita doayodor-eka! ⁴⁰ Irasirirā su yebore cien, gaji yebore cin-cuenta doajañurā. Aārīpererā irasū dita doajañurā. ⁴¹ Ígūsā eja doaperemakū, Jesús su mojōma pā du-paru, pērā waairé aāi, ūmugasigue ūāmu, Marīp̄re: “Mūrē ūsuyari sīa”, aārīyup̄. Aārī odo, iri pā du-parure pea, ígū buerārē sīyup̄, masakare guere-doregu. Waaídere irasūta íriyup̄, aārīpererārē gueredoregu. ⁴² Irasirirā aārīpererā ūārō baayapi-akōāñurā. ⁴³ Puru ígūsā baaduáadeare Jesús buerā seasārā, pe mojōma pere su gubu peru pērēbejari puuirigora ūtudoboñurā. ⁴⁴ Pā duparure baan-erā: nome, majīrā keoña marīrō ūma direta keo-makū, cinco mil gora aārīñurā.

*Jesús deko weka waadea
(Mt 14.22-27; Jn 6.16-21)*

⁴⁵ Puru Jesús ígū buerārē doódirugue mārīñajādore, Betsaida wāikuri makāgue ígū dupuyuro taribujadoreyup̄. Ígūsā taribujaripoe Jesús masakare: “Óārō waaka!” aārī seretuyup̄. ⁴⁶ Seretu odo, buúrugue Marīp̄re sērēgū mārīlayup̄. ⁴⁷ Naíwāgāriripoe Jesús suguta buúru wekague aārīyup̄. Ígū buerā gap̄a ditaru dekogora aārīñurā. ⁴⁸ Mirū ígūsārē taribujamasīña marīrō ígūsā diaye wējēpumakū ūāyup̄ Jesús. Puru boyo mārīriripoe ditarugue buaja, deko weka ígūsā puro aari, ejanugā, ígūsārē tariwāgābu irirosū íriyup̄. ⁴⁹ Ígū irasū deko weka ejanugāmakū ūārā: “Masakū boadi wātī ūārīmi”, aārī gūña, būro gūkari merā gainíñurā. ⁵⁰ Aārīpererā ūārē ūārā, būro gūkamakū ūāgū, mata Jesús ígūsārē aārīyup̄:

—Gūñaturaka! Yuta ãärã. Güimeräta!

51 Ígū irasū ãrādero pūru, ígūsā sāñadiru doódirugue mūrīñajāyupu. Ígū mūrīñajāmakūta, mirū toeakōäyuro. Irasū waamakū ïärã, ïägukatariakōäñurā. **52** Ígū pā duparure Marīpu turari merā iri ïmuadeare pémasibiriñurā. Ígūyamarē õärō pémasiturbiriñurā.

*Jesús Genesaret marārē pūrīrikurārē taudea
(Mt 14.34-36)*

53 Jesús doódirugue mūrīñajāmakū, ígū merā taribuja, Genesaret* wāikuri nikūgue eja, doódirure siatúpau majākōäñurā. **54** Ígūsā majāmakū, mata masaka Jesúre ïāmasiñurā. **55** Irasirirā ígūsāya nikū ãärípererogue ūmawāgā, pūrīrikurārē ígūsā peyari merāta ígū ãärírōgue ãïjañurā. **56** ãäríperero ígū waaro ígū ejaburi dupuyuro paga makārī marā, mātā makārīgā marā, makārī tāro marāde pūrīrikurārē wiiri disiphrorigue ãïwiupíñurā. Ígūsā pāro ígū ejamakū ïā, Ígūrē:

—Muya suríro yuwa direta ígūsārē moañadoreka! ãrī sérēñurā. Irasirirā ãärípererā ígūya surírore moañarā ígūsā pūrīrikuadeare tarisūñurā.

7

*Masakare ñerā waamakū iririre buedea
(Mt 15.1-20)*

1 Pāru fariseo bumarā, Moisés gojadeare buerimasāde Jerusalēgue ãärānerā eja, Jesús pāro nerēñurā. **2** Irasū nerērā, ígūsā: “Baaburi

* **6:53** Genesaret wāikuri nikū, Galilea wāikuri ditaru tāro ãäríyuro.

dupuyuro mojōkoeka!” ãrīdeare surāyeri Jesús buerā mojōkoero marīrō baamakā īārā, īgūsārē werewuañurā. ³ Fariseo bumarā, ãārīpererā judío masaka īgūsā ñekūsāmarā iriunaderosū īgūsāya mojōrīrē mojōkoepurori baanañurā. ⁴ īgūsā baari duarogue ejanerāde mojōkoepurorisā, baanañurā. Wári gaji īgūsā ñekūsāmarā iriunadeare irituyañurā. Irasirirā īgūsā ñekūsāmarā: “Ãsū dita irika!” ãrīdeare irirā, īgūsā iiríriduparure, īgūsā iiríburi duripíriduparure, īgūsāya kōmesororire, īgūsā doaripērīrē koenañurā. ⁵ Irasirirā fariseo bumarā, Moisés gojadeare buerimasāde Jesúre ãsū ãrī sērēñañurā:

—¿Nasirirā mu buerā marī ñekūsāmarā iriunaderosū baaburi dupuyuro mojōkoeberi? ãrīñurā.

⁶ Jesús īgūsārē ãrīyupu:

—Muñsañ masaka ïāberogue ñerō iririkurā, irrigatorikurā ãārā. Iripoegue Marípuya kerere weredupuyudi Isaías muñsañ dapora irrigatorire gojagu, diayeta ãsū ãrī gojadi ãārīmí:

Masaka īgūsāya disi merā yure õärō wereníkererā, īgūsāya gūñarīgue yure neõ bñremubema.

⁷ Irasiriro īgūsā yure bñremurā nerērī wajamáa.

Ígūsā bueri, yu doreri meta ãārā. Masaka doreri ãārā, ãrī gojadi ãārīmí. ⁸

⁸ Irasirirā muñsañ ñekūsāmarā iriunaderosū irimurā Marípua dorerire pirikōñā, ãrīyupu Jesús.

⁹ Ñasū ãrīnemoyupu doja:

—Muñsañ ñekūsāmarā doredeare irituyañurā, Marípua doreri gapure bñokōñā. ¹⁰ Iripoegue Moisés ãsū ãrī gojadi ãārīmí: “Muñpure, muñpure

⁸ 7:7 Is 29.13

buremuka! Sugʉ īgʉ pagʉsāmarārē ñerō werenígʉ wējēdoresūgukumi”, ãrī gojadi ãärīmí. ¹¹ Musā gapʉ masakare ãsū ãrī buea: “Sugʉ īgʉ pagʉre, o īgʉ pagore: ‘Yʉ musārē sīboadeare Marīpure sīspeokōābh. Irasirigʉ musārē iritamumasibirikoa’, ãrīmakʉ õägoráa”, ãrī buea. ¹² Musā masakare irasū ãrī buerā, masakare īgūsā pagʉsāmarārē iritamubirimakʉ yáa. ¹³ Irasirirā musā ñekūsāmarā pídeare gajerārē irire irituyadorerā, īgūsārē Marīpu doreri gapʉre ubu ïāmakʉ yáa. Gaji wári irinorē yáa, ãrīyupʉ Jesú fariseo bumarārē.

¹⁴ Irasū ãrī odo, Jesú masakare siiu, ãsū ãrīyupʉ:

—Yʉ wererire ãärīpererā õārō pékūñu, péka!
¹⁵ Masakaya disigue ñajāri īgūsārē ñerā waamakʉ iribea. īgūsāya disi wiriri gapʉ, īgūsārē ñerā waamakʉ yáa. ¹⁶ Gāmipūrī oparā, yʉ wererire péduripíka! ãrīyupʉ. ¹⁷ Purʉ Jesú masaka merā ãärādi, wiigue ñajākōāyupʉ. Irogue īgʉ buerā īgʉ keori merā wereadeare sērēñāñurā. ¹⁸ īgūsā sērēñamakʉ pégu, ãrīyupʉ:

—¿Musāde pémasibéri dapa? Ñäärīpereri baari masakaya disigue ñajāri, īgūsārē ñerā waamakʉ irimasibea. ¿Irire pémasibéri musā? ¹⁹ īgūsā baadea īgūsā gūñarīgue ñajābea. īgūsāya paru gapʉ ñajāa, purʉ tariwiria, ãrīyupʉ. Irire ãrīgʉ: “Ñäärīpereri baari õārī ãärā”, ãrīgʉ iriyupʉ. ²⁰ Gaji ãrīnemoyupʉ doja:

—Masaka īgūsā gūñarīguere opari gapʉ, īgūsārē ñerā waamakʉ yáa. ²¹ īgūsā gūñarīgue ñerī oparā, ãsū ãärīma. Ñerī gūñarā, gajerā marāposā nomerē gāmebirarā, nome merā ñerī iririkʉrā, masakare

wējēbérā, ²² gajerāyare yajarā, gajigʉ oparinorē buro ḫaribejarā, gajerārē ñerō irirā, ārīgatorā, ñerā, gajino oparārē īāturirā, gajerārē ñerō kere wererā, “Gajerā nemorō āārā yʉ”, ārī gūñakererā pémasíři marīrō irirā āārīma. ²³ Iri āārīpereri ñerī masaka gūñarīgue opari īgūsārē ñerā waamakā yáa, ārīyupʉ Jesúś īgʉ buerārē.

*Judío masako āārībeo Jesúre buremudea
(Mt 15.21-28)*

²⁴ Pʉrʉ Jesúś iro āārādi waa, Tiro, Sidón wāikʉri makārī tʉrogue ejayupʉ. Irogue eja, su wiigue ñajāyupʉ masaka īgū āārīrōrē masibirkōāburo, ārīgū. Irasirikeregʉ, masikōāsūyupʉ. ²⁵ Sugo nomeō wātī ñajāsūdeo pago īgū ejadeare pégo, mata īgū pʉro waa, īgūya guburi pʉro ñadukʉpuri merā ejamejāyupo. ²⁶ Igo judío masako āārībeo āārīyupo. Igo deyoadea makā Sirofenicia wāikʉri makā āārīyuro. Jesúś pʉro ñadukʉpuri merā ejamejāja, īgūrē sērēyupo:

—Wātīrē bēowiuka yʉ magōrē! ārīyupo. ²⁷ Jesúś igore ārīyupʉ:

—Wii opʉ pūrā baarire ēma, diayéare ejomakā ðābea.

²⁸ Igo īgūrē yʉjʉyupo:

—Irasūta āārā yʉ Opʉ. Irasū āārīkerepʉrʉ, diayéagueta baari peyaro doka majīrā baawasiridijurire baaboema, ārīyupo.

²⁹ Jesúś igore ārīyupʉ:

—Mʉ ðārō yʉjʉa. Irasirigo mʉya wiigue goe-dujāaka! Wātī mʉ magōrē ñajādi wirisiами, ārīyupʉ.

30 Ígū irasū ãrādero p̄urʉ, igoya wiigue goedujáa, igo magōrē peyarogue oyagore bokajayupo. Wātĩ igore ñajādi wiriasiayupʉ. Írasirigo tariyupo.

Jesús sugʉ werenírī kukugʉre gãmipū pébire taudea

31 Jesúus Tiro wāikʉri makā tʉrogue ãârādi dupaturi wiri, Sidón wāikʉri makārē tariwāgā, Decápolis wāikʉri nikürē tariwere, Galilea wāikʉri ditarogue ejayupʉ doja. **32** Irogue ejamakʉ ïā, iro marā sugʉ gãmipū pébire werenírī kukugʉre Jesúus puro ãia:

—Muya mojōrī merā ñapeoka Ígūrē! ãrī sērēñurā.
33 Irasirigʉ Jesúus masaka ïābero gapʉ Ígūrē ãia, mojōsūrī merā pébiya gãmipūrīrē soesóo, síku eopeo, Ígūya nedirure moañayupʉ. **34** Pʉrʉ ûmugasigue ïāmu, siuñajānugāja, ãsū ãrīyupʉ:

—Efata! ãrīyupʉ. “Efata”, ãrīrō: “Toyoka!” ãrīduaro yáa.

35 Ígū irasū ãrīmakʉta, pébiya gãmipūrī toyoakōayuro. Mata Ígūya nediru turadea ni-irōāmakʉ, ðārō werenímasiyupʉ. **36** Jesúus gapʉ Ígūrē taumakʉ ïānerārē: “Gajerārē werebirikōäka!” ãrīyupʉ. Ígū: “Werebirigorakōäka!” ãrīkerepʉrʉ, Ígāsā gapʉ gajerārē werepeokōäñurā. **37** Büro ïāgʉka, usayari merā ãsū ãrīñurā:

—Ãärīpererire õārō yámi. Gãmipū pémerārē õārō pémakʉ yámi. Werenímasímerādere õārō werenímasímakʉ yámi, ãrīñurā.

8

*Jesús cuatro mil ûmarē baari ejodea
(Mt 15.32-39)*

¹ Purʉ dupaturi wárã masaka Jesú斯 purogue nerēanerärẽ baari peremakũ ïágã, ïgã buerärẽ siu, ãrÿupʉ:

² —Urenugora waáa, ïsã masaka yʉ merã ãärírõ. ïgãsãrẽ baari pereakõãa. Irasirigʉ ïgãsãrẽ bopoñarĩ merã ïää. ³ Suräyeri yoarogue aarinerã ãärímá. ïgãsã baamerärëta ïgãsãya wirigue goedujáadoremakũ, maa dekota turabiriakõãbokuma, ãrÿupʉ.

⁴ ïgã irasü ãrímakũ pérã, ïgã buerã yujuñurã:

—¿Nasirisü, õõ masaka marírõguere baari boka ejobokuri marí ïgãsãrẽ?

⁵ Jesú斯 ïgãsãrẽ sérëñayupʉ:

—¿Diíku pã duparu opari mʉsã?

—Su mojõma pere gaji mojõ peru pérëbejari duparu opáa, ãrĩ yujuñurã.

⁶ Irasirigʉ Jesú斯 masakare yebague doadore, iri pã duparure ãi, Marípure: “Mʉrẽ usayari sã”, ãrÿupʉ. Irasiri odo, pã duparure pea, ïgã buerärẽ sÿupʉ, masakare gueredoregʉ. ⁷ Waaigãdere mérãgã opañurã. Jesú斯 ïgãsãgãrẽ ãi, Marípure: “Mʉrẽ usayari sã”, ãrĩ, iridere ïgã buerärẽ masakare gueredoreyupʉ. ⁸ Æärípererã irire baayapiakõãñurã. Purʉ ïgãsã baadʉáadeare Jesú斯 buerã su mojõma pere gaji mojõ peru pérëbejari puuiri seasã utudoboñurã. ⁹ Iro baanerã: nome, majrã keoña marírõ ûma direta keomakũ, cuatro mil gora ãäríñurã. ¹⁰ Purʉ Jesú斯 ïgãsãrẽ seretu, ïgã buerã merã doódirugue mʉrñajãa, Dalmanuta wâikʉri makã tʉrogue waayupʉ.

*Fariseo bumarā Jesúre Marīpū turari merā iri
ñmudoredea
(Mt 16.1-4; Lc 12.54-56)*

11 Purū fariseo bumarā Jesús merā werenírā ejañurā. Irasū ejarā: “Marīpū turari merā iri ñmurírē irika!” ãrīñurā. “Ígū irire irimasibī, Marīpū iriudi meta ãärīmi”, ãrīñurā, irasū ãrīñurā. **12** Ígūsā irasiridoremakū pégū, Jesús buro bujawereri merā siuñajānugāja, ãrīyupū:

—Mūsā daporan marā masaka, ¿nasirimurā Marīpū turari merā iri ñmurírē ñādhari? Diayeta mūsārē werea. Marīpū turari merā iri ñmurírē mūsā ñürō neō iribirikoa, ãrīyupū.

13 Ígūsārē irasū ãrī odo, ígūsā iro nírōta, doódirugue marīñajāa, ditaru sikoepugue taribujakōñayupū ígū buerā merā.

*Jesús Fariseo bumarā, Herodeya bumarā ñerī
buerire weredea
(Mt 16.5-12)*

14 Irogue taribujarā, ígūsā baaburire kātikōñurā. Doódiruguere suruta pā opañurā.

15 Irasirigū Jesús ígūsārē goepeyari merā wereyupū:

—Fariseo bumarā, Herodeyarāya pā wemasārī morérīrē ñārō pémasīka! ãrīyupū.

16 Ígū buerā gapū ígū irasū ãrīñirē pémasīmerā, ígūsā basi ãsū ãrī gāme wereníñurā:

—Marī pā opabirimakū ñāgū, irasū ãrīkumi, ãrīñurā.

17 Jesús, ígūsā irasū ãrīñirē masikōñayupū. Irasirigū ígūsārē ãrīyupū:

—¿Nasirirā: “Pā opabea”, ārī gāme werenírī? ¿Masīberi? ¿Pémasīberi māsā dapa? ¹⁸ ¿Koye opakererā, īāberi? ¿Gāmipūrī opakererā, péberi? ¿Yū irideare gūñaberí māsā? ¹⁹ ¿Yū cinco mil masaka īmarē pe mojōma pā duparure yū dūkawa sīdeare gūñaberí? Ígūsā baayapiadero pūrū, ¿diíku puuiri ígūsā baaduáadeare seasā utuudobori? ārīyupū Jesús.

—Pe mojōma pere su gubu peru pērēbejari puuiri, ārī yūjūñurā.

²⁰ Ígūsā irasū ārīmakū pégu:

—Pūrū su mojōma pere gaji mojō peru pērēbejari pā duparure cuatro mil masakare yū sīdero pūrū, ¿diíku puuiri ígūsā baaduáadeare seasā utuudobori?

—Su mojōma pere gaji mojō peru pērēbejari puuiri, ārī yūjūñurā.

²¹ Ígūsā irasū ārī yūjūmakū, ígūsārē:

—¿Māsā irire gūñakererā, pémasīberi dapa? ārīyupū Jesús.

Jesús Betsaidamurē koye īābire taudea

²² Ditarure taribuja, pūrū Betsaida wāikuri makārē ejañurā. Ígūsā irogue ejamakū īārā, iro marā sugu koye īābire Jesús pūro aīa:

—Muya mojō merā moañaka, ígūrē taridoregu! ārī, būro sērēñurā. ²³ Ígūsā irasū ārīmakū pégu, Jesús koye īābiya mojōrē ñeā, iri makā tūrogue ígūrē tūawāgā, síku merā ígūya koyere eopeoyupū. Irasiri odo, ígūya mojōrī merā ígūrē ñapeo:

—¿Mūrē gajino deyorí? ārī sērēñayupū Jesús. ²⁴ Ígū īāpā, īādiyupū. Irasirigu Jesús:

—Masakare īādāa. Īgāsā yuku irirosū deyorā waanamakū īāa, ārīyupu.

²⁵ Igū irasū ārīmakū, Jesús dupaturi īgūya mojōrī merā īgūya koyere ñapeoyupu doja. Iropāgueta āārīpereri ðārō deyoyuro īgū īāmakū. ²⁶ Irasirigū Jesús īgūrē:

—Muya wiigue diayeta goedujáakōaka! Makāguere waabirikōaka! I mārē yu iriadeare gajerā masakare iro āārīrārē werebirikōaka! ārīyupu.

*Pedro Jesúre: “Mu Cristo āārā”, ārī weredea
(Mt 16.13-20; Lc 9.18-21)*

²⁷ Puru Jesús īgū buerā merā Cesarea Filipo wāikūri makā turo āārīrī makārīgue waañurā. Maa waagú, īgū buerārē āsū ārī sērēñayupu:

—Masaka yure, ¿naásū ārī gūñarī? ārīyupu.

²⁸ Igū buerā īgūrē yuñurā:

—Surāyeri mārē: “Juan, masakare wāíyerimasū āārīmi”, ārīma. Gajerā: “Elías āārīmi”, gajerā: “Marīphya kerere weredupuyurimasā merāmū āārīmi”, ārīma, ārīñurā.

²⁹ —Muñsākua yure, ¿naásū gūñarī? ārī sērēñayupu.

Pedro īgūrē yuñayupu:

—Mu, Marīphya iriudi, Cristo āārā, ārīyupu.

³⁰ Igū irasū ārīmakū, Jesús īgūsārē:

—Yu āārīrikūrire gajerārē werebirikōaka! ārīyupu.

*Jesús īgū boaburire weredea
(Mt 16.21-28; Lc 9.22-27)*

³¹ Puru īgūsārē āsū ārī buenugāyupu:

—Yu āārīpererā tīgū buro ñerō tarigūkao. Judío masaka mārā, paíá oparā, Moisés gojadeare

buerimasā yure gāāmemerā yure wējērākuma. Yure wējēkerepuru, urenu waaro merā masāgukoa doja, ārīyupu Jesús. ³² Igūsārē pémasima õārō wereyupu. Igū irasū ārīmakū pégū, Pedro gapu Jesúre gajero gapu āījanugā, Igūrē turaro merā: “Irire ārībirikōāka!” ārīyupu. ³³ Jesús gapu gāmegoronugā, Igū buerārē īā, Pedrore ārīyupu:

—Satanás, yu phrore wirika! Mu, Marípu yure dorerire kāmutaduagu yáa. Mu gūñarī, Marípu gūñarī ārībea. Masaka gūñarōsū gūñáa mu, ārīyupu.

³⁴ Irasū ārī odo, masakare, Igū buerārē siiu, ārīyupu:

—Sugu yure tayaduagu Igū iriduarire piriburo. Irasirigu yure tayari waja curusague pábiatú wējēsūbu irirosū ārīkeregū, neō piriro marīrō yure tayánikōāburo. ³⁵ Sugu i ūmague Igūya okari direta maīgū, peamegue waagukumi. Gajigū yure būremugū, Marípu masakare tauri kerere Igū wereri waja gajerā Igūrē wējēkerepuru, Igū gapu tarigukumi. ³⁶ Sugu masaku i ūmumarē ārīpereri opakeregū, Igū boari phru waaburi gapure gūñabiri waja peamegue waagú, õārīrē neō wajatabirkumi. ³⁷ Irasirigu peameguere wiriduagu, i ūm opari merā neō wajarimasibirkumi. ³⁸ Dapora marā ñerā Marípure gāāmemerā ārīma. Noó yure, yu werenírīrē masíkererā, gūyasírīrī merā yure: “Masíbea”, ārīmakū, yude gūyasírīrī merā Igūsārē: “Masíbea”, ārīgukoa. Yu ãārīpererā tīgū, Yupu gosewasiriri merā, Igūrē wereboerā õārā merā

i ūmugueré dupaturi aarigú, yare ḡuyasirīnerārē yude ḡuyasirīgukoa, ārī wereyupu Jesús īgūsārē.

9

¹ Jesús ārīnemoyupu doja:

—Diayeta m̄usārē werea. Surāyeri m̄usā ðōguere āārīrā, m̄usā boaburo dupuyuro, Marīpu īgū turaro merā īgūyarārē doreri aarimakā īārākua, ārīyupu.

Jesús īgū deyori gorawayudea

(Mt 17.1-13; Lc 9.28-36)

² Jesús, su mojōma pere gaji mojō suru pērēbejarinurī puru Pedrone, Santiagore, Juārē ūmarī buúrugue īgūsā direta siuu m̄urīayupu. Irogue īgūsā īūrō īgū deyori gorawayuakōāyupu.

³ Igūya suríro goseriñe, ðārō borero waayuro. Neō sugo nomeō surí koego irasū boreri waamakā irimasīgō mámo. ⁴ Irasū waari poeta iripoegue marā Moisés, Elías deyoan̄gā, Jesús merā weretamunímakā īāñurā. ⁵⁻⁶ Irasirirā b̄uro güiñurā. Pedro naásū ārīmasibirisī, Jesúre:

—Guare buegu, marī ðō ãārīmakā ðātariduáa. Irasirirā ure wiigā irirāra. M̄uya wii, Moiséya wii, Elíaya wii irirāra, ārīyupu. ⁷ Igū irasū ārīripoe su yebo mikāyebo dijari īgūsārē túbiakōāyuro. Iri yebo poekague Marīpu ãsū ārī werenímakā péñurā:

—Íi yu magū, yu maīgū ãārīmi. Igūrē ðārō péka!

⁸ Irasū ārīmakā, Pedrosā gāmenugā īūrā, Moisére, Elíare īābiríñurā. Jesús direta nímakā īāñurā.

⁹ Puru Jesús buúru wekague īgūrē waamakā īādeare: “Gajerārē werebirikōāka!” ārī dijariyupu.

—Yu ãārīpererā tīgū boa, masādero purugue irire gajerārē wereka! ārīyupu. ¹⁰ Irasirirā īgū

doreaderosūta gajerārē werebirikererā, īgūsā basi gāme ãsū ãrī sērēñañurā:

—“Yu boa, masādero pūru”, ãrīgū, ¿nasirigu irasū ãrāyuri? ãrīñurā. **11** Irasirirā Jesúre ãsū ãrī sērēñañurā:

—¿Nasirirā Moisés gojadeare buerimasā: “Cristo, Marípua iriubu aariburi dupuyuro Elías aaripūrorigukumi”, ãrīñi? ãrī sērēñañurā.

12 Jesús īgūsārē yujuyupu:

—Mūsā ãrīrōsūta Elíata aaripūrorigukumi, ããrīpererire ãmuyubu. Marípuya werenírī gojadea pūgue yure ããrīpererā tīgūrē waaburire ãsū ãrī gojasūdero ããrībú:

Īgūta buro ñerō tarigukumi. Masaka īgūrē gāamebirikuma, ãrī gojasūdero ããrībú. [☆]

13 Yu gapu mūsārē: “Elías ejasiами”, ãrā. Īgū irasū ejamakū, masaka īgūsā gāãmerō iriduarire īgūrē ñerō irima. Īgūrē waaburire iripoegue Marípuya werenírī gojadea pūgue gojaderosūta īgūrē irisiamma, ãrīyupu Jesús Pedrosārē.

*Jesús sugu majīgūrē wātī ñajāsūdire taudea
(Mt 17.14-21; Lc 9.37-43)*

14 Jesús Pedrosā merā buúrugue ããrādi dijajagu, gajerā īgū buerā pūro wárā masaka nerēanerārē bokajayupu. Moisés gojadeare buerimasāde ããrīñurā. īgū buerā merā gāme guaseorā iriñurā.

15 Pūru Jesúre ñārā, ããrīpererā ñāguka, īgū pūro ūmawāgā, īgūrē ðādoreñurā.

16 Jesús īgū buerārē:

—¿Neénorē gāme guaseoari, mūsā īgūsā merā? ãrī sērēñayupu.

[☆] **9:12** Is 53.2-3

17 Ígū sérēñamakă pégu, sugu Ígūsā watope ãärígú Jesúre ãríyupu:

—Buegu, mure ū magurē wātī ñajāsūdire ãíriabu. Wātī Ígūrē werenibirimakă irinami. **18** Noó Ígū waaro wātī Ígūrē yebague ñeā meépiunokōāmi. Ígū irasirimakă Ígūya disigue sūmu wiri, Ígūya guikare kūrīduútúa, buanokōāmi. Ū mu buerārē: “Majígūrē wātīrē béoziubosaka!” ãrádabu. Neō bokatūbirama, ãríyupu.

19 Jesús Ígūsārē ãríyupu:

—Muśā ūre būremurī opabirigorakōāa. ¿Noópā yoaripoe muśā merā ãärígukuri? ¿Noópā yoaripoe muśā ūre būremubirire gūñaturagukuri? Majígūrē õō gapu ãírika! ãríyupu.

20 Irasirirā majígūrē Jesús puro ãíañurā. Ígū puro ãíjamakă, wātī Jesúre ïágū, majígūrē narada, yebague tūrūjamejā, sūmutumakă iriyupu. **21** Irasū waamakă ïágū, Jesús Ígū pagu re sérēñayupu:

—¿Diípoegue ãsū waanugārī Ígū? ãríyupu.

Ígū pagu yujuyupu:

—Majígūgāgueta irasū ãärímí. **22** Wātī Ígūrē wējēdugu peamegue meémejā, diaguedere meébiama makă irinami. Irasirigū mu gware iritamumasigū, bopoñari merā ïā, gware iritamuka! ãríyupu Jesúre.

23 Jesús ãríyupu Ígūrē:

—Marípu, mu ūre būremumakă ïágū, mu ya ãäríburire irigu, ãärípererire irimasimi, ãríyupu.

24 Ígū irasū ãrímakă pégu, majígū pagu ãsū ãri gainiyupu:

—Mure būremua. Nemorō būremumakă irika ūre! ãríyupu.

25 Jesús, wárã masaka ñigüsã phro ûma nerëmakã ñägã, wätirë wiridoreyupu:

—Íñi majígürë wereníbirimakã, pébirimakã iridi ñigürë wirika! Dupaturi ñigürë ñajâbita pama! ãrlyupu.

26 Ígã irasú ãrîmakã pégh, wätí gainí, majígürë buro naradari merã yebague tûrûjamejämakã, kômoadi irirosú waamakã irisíä, ñigürë wiriyupu. Irasú waamakã ñärâ, ãärípererã masaka: “Kômoakõämi”, ãrñurã. **27** Jesús ñiguya mojôrë ñeã, ñigürë tûâwâgûnûmakã, wâgânugâyupu.

28 Phru Jesús, wiigue ñajâjamakã, ñigã buerã masaka péberogue ñigürë sérêñâñurã:

—¿Nasirirã gúa gapu wätirë béowiumasibirayuri?

29 Jesús ñigüsärë yujuyupu:

—Íno wätirë béowiudharã, bereri merã Marípure buro sérêrõ gââmea, ãrlyupu.

*Jesús ñigã boaburire werenemodea
(Mt 17.22-23; Lc 9.43-45)*

30-31 Phru Jesús irogue ãärâdi ñigã buerã merã waa, Galilea nikügue tariwerewâgâyupu. Ígã waaróre gajerã masimakã gââmebiradiyupu. Ígã buerärë buegu irasiriyupu. Asú ãrî bueyupu ñigüsärë:

—Masaka yure ãärípererã tigürë ñeã, gajeraguere wëjëdorerã wiarakuma. Ñigüsã yure wëjëadero phru, urenuwaaró merã masâgukoa doja, ãrlyupu.

32 Ígã irasú ãrñirë ñigüsã gapu pémasibiriñurã. Pémasibirikererã, ñigürë güirâ: “¿Naású ãrldagú iriari, irasú ãrígú?” ãrî sérêñabiriñurã.

Jesús sugʉ gajerā nemorō ãärígʉyamarē were-dea

(Mt 18.1-5; Lc 9.46-48)

³³ Jesús Capernaugue eja, pʉru wiigue ñajāja, īgʉ buerārē sērēñayupʉ:

—Musā maa aarirā, ¿ñeénorē gāme werení guaseowāgārirā iriari? ãrīyupʉ.

³⁴ Ígʉ irasū ãärímakʉ pérā, yʉjübiriñurā. Maa aarirā, ïgūsā basi: “¿Noā marī watopere ãärípererā nemorō ãärígukuri?” ãrī werení guaseowāgārirā iriñurā. Irasirā Jesúre yʉjübiriñurā. ³⁵ Ígūsā yʉjübirimakʉ ïāgʉ, Jesús eja doaja, ïgʉ buerā pe mojōma pere su gubu peru pērēbejarārē siiu, ãsū ãrīyupʉ:

—Sugʉ ãärípererārē doregʉ ãäríduagʉ ãärípererārē moāboegʉ irirosū ãärípererārē iritamurō gāamea, ãrīyupʉ.

³⁶ Irasū ãrī, majīgūrē ïgūsā dekogue ãinú, ïgūrē kōā, ïgūya gosowekague ãípeo, ãrīyupʉ:

³⁷ —Sugʉ yaagʉre ïi majīgʉ irirosū ãärígūrē õärō bokatīñeāgʉ yʉdere bokatīñeāmi. Yʉre bokatīñeāgʉ yʉ direta bokatīñeāgʉ meta yámi. Yʉpʉ yʉre iriudidere bokatīñeāmi, ãrīyupʉ Jesús.

Jesús: “Marīrē ïäeturibi, marī merāmʉ ãärími”, ãrī were-dea

(Mt 10.42; Lc 9.49-50)

³⁸ Pʉru Juan Jesúre ãrīyupʉ:

—Guare buegʉ, sugʉ masaku mʉ wāi merā wātēärē: “Wirika mʉsā ñajādire!” ãrī béowiumakʉ ïābu. Ígʉ, marī merā ãäríbirimakʉ ïārā, ïgūrē: “Irire neō irinemobirikōāka!” ãrābu, ãrīyupʉ.

³⁹ Jesús gapʉ ãrīyupʉ:

—Kāmutabirikōāka īgūrē! Neō sugu yu wāī merā gajino iri īmugū, pūru yure ñerō werenibirkumi. **40** Marīrē īāturibi, marī merāmūta āārīmi. **41** Diayeta mūsārē werea. Mūsārē: “Cristoyarā āārīma”, ārī, mūsārē deko tīārānorē diayeta Marīpū īgūsārē wajatari opamakū irigukumi.

*Gajerārē ñerō irimakā iribirikōāka! ārī weredea
(Mt 18.6-9; Lc 17.1-2)*

42 'Sugu yure bāremurārē ū majīgū irirosū āārīrārē ñerō irimakā iriguño, buro wajamoāsūgukumi. Irasiriro, īgū gajerārē ñerō irimakā iriburi dupuyuro masaka īgūrē wāriye ūtāye merā wānugūgue siasiú, wādiyague meéyomakā ðābokoa. **43** Irasirirā mūsāya mojō merā ñerō irirā, iri mojōrē dititá bēorosū ñerō iririre pirika! Su mojō merāta Marīpū pūrogue waamakā ðātarirokua. Ñerō iririre pirimerā gapu perebiri peamegue bēosūrākuma. īgūsā pe mojō opakererā, irogue waamakā ñetarirokua. Iroguerē peame neō yaribirikoa. **44** Beka irogue waarārē baaníkōārākuma. Neō boabirkuma. Peame neō yaribirikoa.

45 'Mūsāya gubu merā ñerō irirā, iri gubure dititá bēorosū ñerō iririre pirika! Su gubu merāta, Marīpū pūrogue waamakā ðātarirokua. Ñerō iririre pirimerā gapu perebiri peamegue bēosūrākuma. īgūsā pe gubu opakererā, irogue waamakā ñetarirokua. Iroguerē peame neō yaribirikoa. **46** Beka irogue waarārē baaníkōārākuma. Neō boabirkuma. Peame neō yaribirikoa.

47 'Mūsāya koyeru merā īā, ñerō irirā, irirure gorewea, bēorosū ñerō iririre pirika! Su koyeruta

opakererā, Marīpʉ īgūyarārē dorerogue waamakā ñātariroko. Ñerō iririre pirimerā gapʉ perebiri peamegue beosurākuma. īgūsā pe koyegueta opakererā, irogue waamakā ñetariroko. ⁴⁸ Beka irogue waarrē baanikōärākuma. Neō boabirikuma. Peame neō yaribirikoa.

⁴⁹ I amaguere aārīpererā Marīpʉre bʉremurā moā okari irirosū aārīrā, peamegue aājū pūrīsūrōsū ñerō tariri merā ñārō aārīrākuma. ⁵⁰ Moā okamakā ñāgorāa. Irasirirā gajerā merā ñārō aārīrā moā okari irirosū aārīrā. Moā okadea okabirimakā, dupaturi okamakā irimasibirikoa. Irasirirā moā okari irirosū aārīka! Gajerā merā ñārō aārīnīkōäka! aārī wereyupʉ Jesús īgūsārē.

10

Jesús masakare: “Mʉsā marāposā nomerē bėobirikōäka!” aārī buedea
(Mt 19.1-12; Lc 16.18)

¹ Jesús Capernaugue aārīdi waa, Judea nikūgue ejā, dia Jordán wāikʉdiya gaji koepugue ejayupʉ doja. Irogue wárā masaka īgū puro nerēmakā īagū, īgū irinarōsūta dupaturi īgūsārē bueyupʉ. ² īgū bueripoe fariseo bumarā Jesúre ñerī werenímakā iriduarā, aāsū aārī sérēñarā ejañurā:

—Sugu masaku īgū marāpore bėomakā, ¿marī doreri aārīkuri? aārīñurā.

³ Jesús īgūsārē yʉjuyupʉ:

—¿Naásū doreyuri Moisés mʉsārē?

⁴ īgū irasū aārīmakā, īgūrē aāsū aārīñurā:

—“Sugu masaku īgū marāpore bėoduaagʉ: ‘I waja marē bėoa’, aārī gojari pūrē sīrō gāāmea”, aārī gojadi aārīmí, aārīñurā.

5 Ígūsā irasū ãrīmakū, ãsū ãrīyupu Jesús:

—Musā ñeküsāmarā Marípu dorerire iridubirimakā ïágū: “Ígūsā marāposā nomerē béodharā, békodōaburo”, ãrī gojadi ããrīmí Moisés.

6 Ígū irasū ãrī gojakereparu, neõgoragueta Marípu i ûmáre irigu, ûmáu, nomeõ iridi ããrīmí. **7** Sugu ûmáu Ígū pagusāmararéwiri, Ígū marāpo merā ããrīgukumi.

8 Irasirirā Ígūsā pērā ããrīkererā, Marípu ïñrō su dupata irirosū ããrīrākuma. Irasirirā pērā ããrībema. Su dupata irirosū ããrīma.

9 Marípu Ígūsārē su dupata irirosū ããrīmakū iridero puru, gajigu Ígūsārē gāme bémakū iribirkōärō gāâmea, ãrīyupu.

10 Jesús irasū ãrī odo, Ígū buerā merā wiigue ñajákōayupu. Irogue Ígū buerā irire sérēñanemoñurā doja.

11 Jesús Ígūsārē yuþuyupu:

—Sugu masaku Ígū marāpore bêodi gajego merā marāpokugu, igo merā ñerō irigu yámi.

12 Nomeõde igo marāpore bêogo, gajigu merā marāpukugo, Ígū merā ñerō irigo yámo, ãrīyupu.

*Jesús majírāya ããrīburire Marípore sérēbosadea
(Mt 19.13-15; Lc 18.15-17)*

13 Puru masaka majírārē Jesúre moañadorerā Ígū puro ãijáñurā. Ígūsā ãijamakū ïárā, Ígū buerā gapu Ígūsārē bokatirí: “Ígūrē garibobirikōäka!” ãrīñurā.

14 Ígūsā irasū ãrīmakū pégu, Jesús Ígūsā merā gua, ãsū ãrīyupu:

—Majírā yu þ rogue aariburo. Kãmutabirikōäka Ígūsārē! Marípu Ígūyararē dorerogue ããrīmurā ïlsā majírā yure usuyari merā bokatiríñeärā irirosū ããrīma.

15 Diayeta musārē werea. ïlsā majírā

Marīpure īgūsā Opure gāāmerā irirosū āārīmerāno, īgūyarārē doreroguere waabirikuma, ārīyupu.

16 Irasū ārī odo, majīrārē āī, kōā, īgūsārē napeo, Marīpure īgūsāya āārīburire sērēbosayupu.

Sugʉ maamʉ wári doebiri opagʉ Jesús merā werenídea

(Mt 19.16-30; Lc 18.18-30)

17 Jesúś irogue āārādi waaripoe sugʉ maamʉ ūmaja, īgū nādākupuri merā Jesúya guburi puro ejamejāja, sērēñayupu:

—Óāgʉ buegʉ, yʉ ūmagasigue perebiri okarire wajataduagʉ, ¿ñéenorē irigukuri? ārīyupu.

18 Jesúś īgūrē yuñayupu:

—¿Nasirigh yure: “Óāgʉ”, ārīrī? Marīpʉ sugʉta óāgʉ āārīmi. **19** Mu, īgū doreri pídeare masiā: “Masakare wējēbirikōāka! Gajigʉ marāpo merā ñerō iribirikōāka! Yajabirikōāka! Gajerā irideare ārīgatori merā werebirikōāka! Gajerāyare ārīgatori merā āibirkōāka! Mu pagusāmarārē goepeyari merā buremuka!” ārī wereyupu Jesúś īgūrē.

20 Maamʉ Jesúre yuñayupu:

—Buegʉ, iri doreri āārīpererire majīgʉgueta tarinʉgābiribʉ yʉ, ārīyupu.

21 Jesúś īgūrē maīrī merā īā, āsū ārīyupu:

—Muñre su wāī duyáa. Mu oparire duagʉ waaka! Mu duadea wajare boporārē sīka! Irasirigh ūmagasiguere wári òārī opagʉkoa. Irasiri odo, yʉ merā aarika! ārīyupu.

22 Īgū irasū ārīmakā pégh, īgū wári oparire maīsīā, buro bujawereri merā waakōāyupu.

23 Īgū bujawereri merā waamakū īāgʉ, Jesúś īgū buerārē īā, ārīyupu:

—Wári doebari oparārē Marípʉ ïgūyarārē doreroguere ïgūsā waadʉamakā diasagoráa, ãrīyupʉ.

24 Ígū irasū ãrīmakā, ïgūsā gapʉ péguka, pemasibiriñurā. Jesús dupaturi werenemoyupʉ doja ïgūsārē:

—Yʉ buerā, mʉsārē werea. Masaka: “Wári opari merā õārō waarakoa yʉre”, ãrī gūñarārē Marípʉ ïgūyarārē doreroguere ïgūsā waamakā diasagoráa. **25** Camellu awiru gobegāgue ñajātariweremasibirkumi. I nemorō, wári doebari opagʉre Marípʉ ïgūyarārē doreroguere waamakā diasáa, ãrīyupʉ.

26 Ígū irasū ãrīmakā pérā, nemorō péguka, ïgūsā basi gāme sērēñanurā:

—Iro merē, ¿noā gapʉ Marípʉ tausūmurā Ígū purogue waamurā ãārībokuri? ãrīñurā.

27 Jesús ïgūsārē ïā, ãrīyupʉ:

—Masaka ïgūsā basi ïgūsā iriri merā Marípʉ purogue waamasibema. Marípʉ dita ïgūsārē Ígū puro ãārīmurā waamakā irimasīmi. Ígū dita ãārīpererire irimasīmi, ãrīyupʉ.

28 Ígū irasū ãrīmakā pégu, Pedro ïgūrē ãrīyupʉ:

—Gua Opʉ, gua mʉrē tuyarā, ãārīpereri gua opadeare pípeokõābʉ, ãrīyupʉ.

29 Jesús yʉjʉyupʉ:

—Diayeta mʉsārē werea. Yʉ merā Marípʉya kerere wererā waarakoa, ïgūsāya wiirire, ïgūsā pagupūrārē, pagusāmarārē, pūrārē, ïgūsāya pooerire pípeorā, wári õārī wajatarākuma. **30** Ígūsā iro dupuyuro opaderosū i ûmʉguere cien nemorō ïgūsāya wiiri, ïgūsā pagupūrā, pagosā nome, pūrā,

Ígūsāya pooeri oparākuma. Ígūsā, yaarā āārīmakā ñārā, gajerā Ígūsārē ñerō tarimakā irikerepuru, wári ñārī wajatarākuma. I ûmu peremakā, ûmugasigue perebiri okari oparākuma. ³¹ Wárā daporare wári oparā, puruguere neō gajino opamerā dujarākuma. Opamerā gapu, puruguere wári oparā dujarākuma, ãrīyupu Jesús.

*Dupaturi Jesús Ígū boaburire weredea
(Mt 20.17-19; Lc 18.31-34)*

³² Puru Jesús Jerusalēgue waari maague ígū buerā dupuyuro majāyupu. Ígū dupuyumakā ñārā, ñāgukakōāñurā. “¿Marírē irogue naásū waaroekuri?” ñārī gūña, güiri merā ígū puru tuyañurā. Irasirigu Jesús ígū buerā pe mojōma pere su gubu Peru pérēbejarārē siiu, ígūrē waaburire werenugāyupu doja:

³³ —Óñārō pékal! Marí Jerusalēgue waari yáa. Irogue yu ñārīpererā tigū, paía oparāguere, Moisés gojadeare buerimasāguere wiasūgukoa. Ígūsā yure: “Boaburo”, ñārīrākuma. Irasirirā judío masaka ñārīmerāguere wiārākuma. ³⁴ Ígūsā yure buriida, síku eotúbira, bhero tārārākuma. Irasiri odo, yure wējērākuma. Ígūsā yure wējēadero puru, urenu waari merā masāgukoa, ñārīyupu Jesús.

*Santiago, Juan merā Jesúre sērēdea
(Mt 20.20-28)*

³⁵ Puru Zebedeo pürā Santiago, Juan Jesús puro waa ejanugā, ígūrē ñasū ñārī sērēñurā:

—Guare buegu, gua sērērōsūta guare irika!
ñārīñurā.

³⁶ Jesús ígūsārē sērēñayupu:

—¿Ñeénorē yu irimakā gāāmerī māsā?

37 Ígūrē yajūñurā:

—Mu Opu nājāgū, guadere mu merā doremurā sóoka! Sugure mu diaye gapu, gajigure kúgapu doadoreka! ārīñurā.

38 Jesús ígūsārē ārīyupu:

—Māsā yure sérērīrē pémasībea. Yu buro ñerō tarigu koa. ¿Yu ñerō tarirosū māsāde ñerō tarirā, bokatīñurākuri? ¿Yu re ígūsā wējērōsū māsādere ígūsā wējēmakū, bokatīñurākuri? ārīyupu.

39 —Bokatīñkōārāko a, ārī yajūñurā.

Jesús ígūsārē ārīyupu:

—Yu irirosū māsāde ñerō tari, boarāko a. **40** Yu gapu māsārē yu diaye, kúgapu doamurārē beyemasībea. Yu p u ãmusiadi ãārīmí irire. Irasirirā ígū beyenerā dita yu diaye, kúgapu doarākuma, ārīyupu.

41 Gajerā Jesús buerā pe mojōmarā gapu Santiago, Juan ígūsā Jesúre sérērīrē pérā, ígūsā merā guañurā. **42** Ígūsā guamakū īāgū, Jesús ígūsārē ígū puro siuu neeō, ārīyupu:

—I nikū marā oparā Marípura bāremumerā ígūsāyārārē turaro merā dorema, ígūsā dorerire iridorerā. Irire masīa māsā. **43** Māsā tamerā ígūsā irirosū iribirikoa. Māsā watopeguere opu ãārīduagu, māsārē moāboegu irirosū ãārīrō gāāmea.

44 Sugu māsā watopegue ãārīgū gajerā nemorō ãārīduagu, ãārīpererārē moāboegu irirosū ãārīburo.

45 Yu de irasūta ãārā. Yu ãārīpererā tīgū masaka yure iritamuburo, ārīgū meta aaribá. Yu gapu ígūsārē iritamugū aaribá. Irasirigu wárā masakare yu boari merā ígūsā ñerō iridea wajare wajaribosagu aarigú iribu, ārīyupu Jesús.

*Jesús Bartimeo wāikugure koye īābire taudea
(Mt 20.29-34; Lc 18.35-43)*

46 Puru Jesús īgū buerā merā Jericógue ejayupu. Iri makārē tariwāgāmakū, wárā masaka īgūsā merā waañurā. īgūsā waarí maa turo sugu koye īābi doayupu. īgū Bartimeo wāikugu, Timeo magū āārīyupu. Ñmūrikū iri maa turo masakare niyeru sérē doanínayupu. **47** Masaka: “Jesús Nazaretmū aarími”, ārīmakū pégū, āsū ārī gainínugāyupu:

—Jesús, David parāmi āārīturiagu, yure bopoñarī merā īāka! ārīyupu.

48 īgū irasū ārī gainímakū pérā, wárā masaka: “Toeaka!” ārādiñurā. īgūsā irasū ārīkerepuru, īgū gapu īgū gainíadero nemorō:

—David parāmi āārīturiagu, yure bopoñarī merā īāka! ārī gainíyupu.

49 īgū irasū ārīmakū pé, Jesús dujanugāja, masakare:

—Siiurika īgūrē! ārīyupu.

īgū irasū ārīmakū pérā, gajerā īgūrē siiu: “Usuyaka! Wāgānugāka! Mūrē siiumi”, ārīñurā.

50 īgūsā irasū ārīmakū pé, īgūya suríro wekamañerē túweapí, pari wāgānugā, Jesús puro ejanugājayupu. **51** Jesús īgūrē sérēñayupu:

—¿Neéenorē yu mūrē irimakū gāāmerī? ārīyupu.

Bartimeo yuñayupu:

—Buegu, yure koye īāmakū irika! ārīyupu.

52 Jesús īgūrē ārīyupu:

—Mu yure buremurī opáa. Irasirigū tausūa, ārīyupu.

Ígū irasū ãrīmakāta, koye ïābiradi õārō
ïāmasãkõāyupu. Puru maague Jesúre
thyawāgāyupu.

11

*Jesús Jerusalēgue ejadea
(Mt 21.1-11; Lc 19.28-40; Jn 12.12-19)*

¹ Puru Jesús Ígū buerā merā Jerusalēgue ejaburo dupuyuro, Betfagé, Betania wāikuri makārī puro ejapuroriyupu. Iri makārī Olivos wāikuri buúru ãārīdujimejārō ãārīyuro. Irogue ejagu, Jesús pērā Ígū buerārē ãsū ãrī iriuyupu:

² —Si makā marī bokatīürō ãārīrī makāgue waaka! Irogue ejarā, sugu burrore Ígūsā sianúadire neō suñarō peyasūña marīgūrē bokajarāko. Ígūrē kura, ãírika! ³ Sugu musārē: “¿Nasirimurā yári?” ãrīmakū: “Marī Opu gāāmeami. Dapora wiagukumi doja”, ãríka! ãrī iriuyupu.

⁴ Ígū irasū ãrīmakū, pērā waa, maa turo ãārīrī wii disipuro burrore Ígūsā sianúadire bokaja, Ígūrē kurañurā. ⁵ Ígūsā irasirimakū ïārā, iro ãārīrā sērēñāñurā:

—¿Nasirirā yári? ¿Nasirimurā burrore kurari? ãrīñurā.

⁶ Ígūsā irasū ãrīmakū pérā, Jesús ãrāderosūta wereñurā. Ígūsā irasū ãrī weremakū pérā: “Ãíaka!” ãrī yujuñurā. ⁷ Puru burrore Jesús purogue ãíñurā. Äija, Ígūsāya wekama suríre túwea, burro weka peoñurā. Jesús Ígū wekague mūrībeja waayupu. ⁸ Masaka wárā Ígūsāya wekama suríre túwea ãi, Ígū waaburi maarē sēõpídupuyuñurā Ígūrē baremurā. Gajerā yuka düpuri pūrikarire diti,

maarē pídupuyuñurā, īgū waarií maa ñārī maa ñārīburo, ñārīrā.

⁹ Irasirirā īgū dupuyuro waariä, īgū pürū tuyarāde ñasū ñārī gainíñurā:

Marī Opure ushayari sīrā! Íi Marīpū marīrē taugū iriudi ñārō aariburo.

¹⁰ Marī Opū ñajāburi ñārō aariburo. Marī ñekū David opū ñārīderosūta ñārō ñārīburo.

Marīpure: “Óñataria mu ñārīpererā Opū ñamugasigue ñārīgū”, ñārī, ushayari sīrā! ñārīñurā. [◊]

¹¹ Irasirigū Jesús Jerusalēgue ejá, Marīpuya wiigue ñajāa, ñārīpereri iri wiimague ñārīñfrē ñāpeokðayupū. Ía odo, Betaniague īgū buerā pe mojōma pere su gubu Peru pérēbejarā merā waayupū. Ígūsā irogue waariopoere ñamikague ñārīsiayuro.

*Jesús higuera gū duka marīdire ñañmakā iridea
(Mt 21.18-19)*

¹² Gajinū gapū Betaniague ñārānerā Jerusalēgue goedujáañurā doja. Jesús irogue goedujáagu, usaboakðayupū. ¹³ Yoarogue merā higuera wāikudire ñārō pūrikudire ía: “Dukakukoa”, ñārīgū ñāgū waadiyupū. Irigū gapū duka marīyuro. Dukakukripoe ñārībiriyuro. Irasirigū pūrī direta bokajayupū. ¹⁴ Irigū duka marīmakū ñāgū, Jesús ñasū ñārīyupū:

—Igu dükare masaka neõ dupaturi baabirikuma. Neõ dukakukripo, ñārīyupū.

Ígū irasū ñārīmakū, ëgū buerā péñurā.

[◊] **11:10** Sal 118.25-26

*Jesús Maríphya wiigue duarārē béowiudea
(Mt 21.12-17; Lc 19.45-48; Jn 2.13-22)*

15 Puru Jerusalégue eja, Jesús Maríphya wiigue ñajāyupu. Irogue doebari duarārē, wajarirādere béo wiuyupu. Niyeru gorawayurimasāya niyeru sāñiarī kūmarīrē yomeéwiunokōðayupu. Bujare dua doanírāya doaripērīdere irasūta iriyupu. **16** “Neō duari ãi ñajābirikōðaka, Maríphya wiiguere!” ãriyupu Jesús masakare. **17** Ásū ãri bueyupu ñgásārē:

—Marípu ñgāya werenírī gojadea pūgue ásū ãrīdi áärīmí: “Yaa wii, yure báremurā yure sérerī wii wāíkuroko. Irasirirā áärīpereri nikū marā i wiigue yure sérerā aarirákuma”, ãrīdi áärīmí. Mäsā gapu, ñgū irasū ãrkerepuru, yajarimasāya wii irirosū áärīmakū yáa, ãriyupu Jesús.

18 ñgū irasū áärīmakū, áärīpererā masaka pégu kakōðāñurā. Irasirirā paía oparā, Moisés gojadeare buerimasāde ñgūrē güiñurā. “¿Nasiri ñrē wējérákuri?” ãri gūñamañurā. **19** Puru naímejāripoe Jesús ñgū buerā merā iri makārē wiriwágākōðayupu doja.

*Jesús buerā higuerag₄ boan₄gādīre ñādea
(Mt 21.20-22)*

20 Gajinu boyoripoe maague waarrā, higuerag₄ nugūrīgue merāta ñañugādīre ñañurā. **21** Pedro irigure Jesús ãrādeare gūñia, ñgūrē ãriyupu:

—Buegu, ñaka! Ig₄ higuerag₄ mu boadoredi boakōðasiayo, ãriyupu.

22 Jesús yajuyupu:

—Marípore báremuka! **23** Diayeta mäsārē werea. Sug₄ Marípore báremug₄, ñgūrē: “I

buúrure dia wádiyague béoka!” ãrīmakũ, ïgã
 ãrāderosüta waarokoa. Musã: “Marípu ãsü
 irimasibirkumi”, ãrī gûñarõ marírõ: “Ígûrê yu
 sérēaderosüta waarokoa”, ãrī bûremumakã,
 Marípu diayeta irasirigukumi. ²⁴ Irasirigu musârê
 irire weregura doja. Marípure sérerã: “Yu
 sérerôsüta waarokoa yare”, ãrī bûremumakã,
 musã sérerôsüta irigukumi. ²⁵ Irasirirã Marípure
 musã sérêburo dupuyuro gajerã musârê ñerõ
 iridea waja ïgûsã merã guarire pirika! Ígûsã
 ñerõ irideare kâtika! Irasirimakã ïágã, Musâpü
 ûmugasigue ãârígû musã ñerõ irideare kâtigukumi.
²⁶ Gajerã musârê ñerõ irideare musã kâtibirimakã
 ïágã, ïgûde musã ñerõ irideare kâtibirkumi, ãrîyupü
 Jesús.

Judío masaka oparã Jesúre: “¿Noã mûrê doreri?”
ãrî sérêñadea

(Mt 21.23-27; Lc 20.1-8)

²⁷ Ígã irasü ãrâdero pûrh, dupaturi Jerusalégue
 waañurã doja. Irogue eja, Jesús Marípuya wi-
 igue waanamakã ïârã, paía oparã, Moisés go-
 jadeare buerimasâde, judío masaka mûrã merã ïgã
 parogue waa ejanugã, ²⁸ Ígûrê sérêññañurã:

—¿Noã mûrê doreri mu irasirimakã? ¿Noã mûrê:
 “Ãsü irika!” ãrîrî? ãrîñurã.

²⁹ Jesús ïgûsârê yujuyupü:

—Yude musârê sérêñagura. Musã yujumakã,
 yude musârê yujugura. ³⁰ ¿Noã Juârê masakare
 deko merã wâiyedoregu iriuyuri, Marípu, o
 masaka? Yujuka! ãrîyupü Jesús.

³¹ Ígã irasü ãrîmakã pérã, ïgûsã basi ãsü ãrî gâme
 wereníñurã:

—“Maríph Juārē doredi ãārīmí”, marī ãārīmakă, Jesús marīrē: “¿Nasirirā īgū weredeare buremubiriri mūsā?” ãrībokumi. ³² Æärīpereră masaka: “Diayeta Juan Maríphya kerere weredupuyudi ãārīmí”, ãrī gūñama. Marī: “Masaka Juārē wāñyedoreneră ãārīmá”, ãrīmakă, masaka marī merā guabokuma, ãrīñurā. Masakare güisñā, irire irasū ãrīñurā. ³³ Irasirirā: “Masibirikoa”, ãrī yujñurā Jesúre.

Irasirigh Jesús īgūsārē ãrīyuph:

—Mūsā yure: “¿Noā mūrē irire doreri?” ãrī sērēñadeare yude mūsārē yujñubea, ãrīyupu.

12

*Jesús ñerā moārā keori merā buedea
(Mt 21.33-46; Lc 20.9-19)*

¹ Purh Jesús paía oparārē, Moisés gojadeare buerimasārē, judío masaka oparārē keori merā ãsū ãrī wereyuph:

—Sugh masaku īgūya pooegue iguidarire otekumi. Ote odo, iri pooe tūro ãtāyeri merā sārīsākumi. Ùtāyegue igui kārabipiri gobere irikumi. Wii ãmarī wiigārē irikumi, iri pooere korerā õārō ñā koreburo, ãrīgū. Irasiri odo, gajerārē iri pooere wayu: “Yaa oteri dákare yure deko merā sīrākao, yu mūsārē iri pooere wayuri waja”, ãrīkumi. Irasū ãrī odo, gajerogue waakōākumi. ² Purh igui ñíripoe ejamakă, ëgūrē moāboegure ëgūya pooere moārā pārogue iriukumi, ëgūya pooema oteri dákare deko merā sērēdoregu. ³ Iri pooere moārā gapu ëgū irogue ejamakă ñārā, ëgūrē ñeā, pákuma. Neō gajino

sīrō marīrō īgūrē iridujukuma. ⁴ Pūrʉ iri pooe opʉ gajigʉ īgūrē moāboegure iriukumi doja. īgūrē dipurure pá, kāmitúkuma. īgūrē bʉrida, iridujukuma. ⁵ Iri pooe opʉ gajigʉre iriukumi doja. īgūrē wējēkōākuma. Pūrʉ wárā iriukumi doja. Surāyerire pá, gajerārē wējēkōākuma.

⁶ ’Irasirigʉ iri pooe opʉ magã, īgã bʉro maīgã dita dʉyakumi. “Yʉ magãrē bʉremurākuma”, ārī gũñarī merã īgūrē iriutñuadikumi. ⁷ Iri pooere moārã gapʉ īgã magã ejamakã īārã, īgãsã basi āsã ārī gãme wereníkuma: “Īta pʉrʉguere i pooere opabu āārīmi. īgūrē wējēkōārã! Irasirirã marĩ basi i pooere oparãkoa”, ārīkuma. ⁸ Irasirirã īgūrē ñeā, wējē, pooe tʉrogue īgãya dupʉre āīwãgã bėokōākuma, ārīyupʉ Jesús.

⁹ Irasã ārī odo, īgãsãrē sērēñayupʉ:

—Iro merẽ pooe opʉ, ¿nasirigʉkuri īgãya pooere moārãrẽ? Āsã irigukumi. Irogue waa, īgãsãrē wējē, īgãya pooere gajerã gapʉre sīgukumi.

¹⁰ ¿Mʉsã Marīpuya werenírī gojadea pūrẽ ire buebiriri? Āsã ārī gojasñdero āārībã:
Suye ūtãye wii iririmasaã īgãsã bėoadeaye merã gajigʉ gapʉ õārō turari wii irigukumi.

¹¹ Marīpʉ irasiridi āārīmí. Marĩ īgã irasirideare īārã: “Óātaria”, ārī gũñáa, ārī gojasñdero āārībã, ārī wereyupʉ Jesús īgãsãrẽ.[◊]

¹² Judío masaka oparã īgã i keori merã irasã ārī weremakã pérã: “Marīrẽ: ‘īgãsã irirosã ñerã āārã’, ārīgã irikumi”, ārī pémasã, īgūrē ñeā, peresu iridʉadiñurã. Irasiridʉakererã: “Masaka īgūrẽ

[◊] 12:11 Sal 118.22-23

marī irasirimakā īārā, marī merā guabokuma”, ārī gūñañurā. Irasirirā īgūsārē güi, Jesúre pirikōā, gajerogue waakōāñurā.

*Romano marā opu masakare niyeru wajasearire Jesúre sērēñadea
(Mt 22.15-22; Lc 20.20-26)*

¹³ Purū Jesúre weresāduarā, surāyeri fariseo bumarārē, Herodeya bumarādere Jesús purogue īgūrē wári sērēña, diaye yujubirimakā iridorerā iriuñurā. ¹⁴ īgūsā iriuanerā Jesús purogue ejarā, ãsū ãrīñurā:

—Buegu, mu iririkurire masia. Mu ãrīgatoro marīrō werenía. Marīpuyare diayeta buea. “¿Naásū gūñarī masaka yure?” ãrī gūñarō marīrō diayeta īgūsārē werea. Oparārē, ubu ãārīrādere ãārīpererārē sūrosūta ïāa. Irasirigū gūare wereka! Romano marā opu marīrē niyeru wajasearire marī wajarimakā, ¿õagorari, o õäberi? ¿Wajariro gāämerī, o wajibirikōärō gāämerī? ãrīñurā.

¹⁵ Jesús gapu īgūsā irrigatori merā īgūrē ñerō iriduarire masisīā, ãsū ãrīyupu:

—¿Nasirirā yu ñerō yujumakā iriduari mūsā? Niyeru tire yure ãirika! Iri tire ïāmurā! ãrīyupu.

¹⁶ īgū irasū ãrīmakā pérā, suti ãiāñurā. Jesús īgūsārē sērēñayupu:

—I tiguere, ¿noāya diapu keori, noāya wāi tuuyari? ãrīyupu.

—Romano marā opuya diapu keori, īgū wāita tuuyáa, ãrī yujuñurā.

¹⁷ Irasirigū Jesús īgūsārē ãrīyupu:

—Iro merē romano marā opuya ãārīrīrē īgūrē sīka! Marīpuya gapure Marīpure sīka! ãrīyupu.

Ígū irasū ãrīmakā pégukakōāñurā.

*Saduceo bumarā, Marīpū boanerārē masūrīrē
Jesúre sērēñadea*

(Mt 22.23-33; Lc 20.27-40)

¹⁸ Purū surāyeri saduceo bumarā Jesús purogue ejañurā. Ígūsā: “Masaka boanerāgue masābirikuma”, ãrī būremurā ãärīñurā. Irasirirā Jesúre ãsū ãrīñurā:

¹⁹ —Buegu, Moisés marīrē ãsū ãrī gojapídi ãärīmí: “Sugū marāpokudi pūrā marīkeregū igore boawemakū, Ígū pagumū igore dūunorēgukumi. Irasirirā, Ígū igo merā pūrākārā Ígū tīgū dagū pūrā irirosūta ãärīrākuma”, ãrīdi ãärīmí. ²⁰ Iripoeguere sugū pūrā su mojōma pere gaji mojō Peru pērēbejarā ãärīunanerā ãärīmá. Ígūsā tīgū gapū marāpoku, pūrā marīgūta boakōāyupu. ²¹ Irasirigu Ígū dagū dokamūta Ígū marāpo ãärīdeore dūunorēyupu. Ígūde, Ígū tīgū dagū irirosūta pūrā marīgūta boakōāyupu. Ígūsā pērā dokamude pūrā marīgūta boakōāyupu. ²² Irasū dita pūrā marīrāta boaperekōāñurā. Ígūsā purū Ígūsā marāpode boakōāyupo pama. ²³ Ígūsā su mojōma pere gaji mojō Peru pērēbejarā ûma igore marāpokudadiñurā. Irasirirā boanerā masāmakū, ¿niíno marāpogora ãärīgokuri? ãrīñurā.

²⁴ Jesús Ígūsārē yujuyupu:

—Musā diaye gūñabea. Marīpuya werenírī gojadeare, Ígū turaridere musā neõ masibea. ²⁵ Boanerā Ígūsā masādero purū, Ígūsā ûmugasigue Marīpure wereboerā irirosū ãärīrākuma. Iroguere marāpokubirikuma. Ígūsā pūrā nomedere

nomesubirikuma. ²⁶ ¿Moisés gojadea pūguere boanerā īgūsā masāburire buebiriri? Iripoeguere yukugāgue ūjärōgue Marīpū Moisére āsū ãrīdi ãārīmí: “Yū Abraham, Isaac, Jacob Opūta ãārā”, ãrīdi ãārīmí. ²⁷ Irasirirā īgūsā boanerā ãārīkererā, Marīpū merā okarā ãārīma. Irasirigū Marīpū boanerā dupaturi masābirimurā Opū ãārībemi. Okarā, boanerāgue dupaturi masāmurā Opū ãārīmi. Irasirirā mūsā: “Boanerā masābirikuma”, ãrī gūñarā, diaye gūñabea, ãrīyupū Jesús.

*“¿Dií gapū Marīpū doreri gaji doreri nemorō ãārīrī?” ãrī sērēñadea
(Mt 22.34-40)*

²⁸ Īgūsā Jesús merā wereníripoe sugū Moisés gojadeare buerimasū īgūsā puro ejayupū. Jesús īgū õārō yujurire pé, āsū ãrī sērēñayupū īgūrē:

—¿Dií gapū Marīpū doreri gaji doreri nemorō ãārīrī?

²⁹ Jesús īgūrē yujuyupū:

—Gaji doreri nemorō ãārīrī i ãārā: “Israel bumarā õārō péka! Marīpū sugūta mūsā Opū ãārīmi. ³⁰ Irasirirā mūsāya yujupūrārī merā, mūsā ãārīrik̄u merā, ãārīpererī mūsā gūñarī merā, mūsā turari merā Marīpūre mūsā Opūre maīka!” ³¹ I doreri pūrūma āsū ãrā: “Mu basi maīrōsūta mu puro ãārīrārē maīka!” I pe dorerita gaji ãārīpererī doreri nemorō ãārā, ãrīyupū Jesús.

³² Īgū irasū ãrīmakū, Moisés gojadeare buerimasū āsū ãrī yujuyupū:

—Buegū, irasūta ãārā. Mu ãrīrī diayeta ãārā. Marīpū sugūta ãārīmi. Gajigū īgū irirosū ãārīgū mámi. ³³ Marīrē marīya yujupūrārī merā, marī

gūñarī merā, ãārīpereri marī turari merā Marīp̄ure maĩrō gāamea. Marī basi maĩrōsūta gajerārē maĩrō gāamea. Marīp̄ure b̄aremurā īgū īürō waimurā wējē soepeomakū õagoráa. I nemorō Marīp̄ure, masakadere marī maîmakū õâtaria, ãrīyupu.

³⁴ Īgū pémásīrī merā õârō yujumakū ïä, Jesús īgūrē ãrīyupu:

—Mérō d̄uyáa, Marīp̄u m̄ Op̄u ãārīrīrē m̄ pémásīburo, ãrīyupu.

Jesús irire irasū ãrādero p̄uru, neõ sugu īgūrē sérēñanemobirinurā.

“¿Noã parāmi ãārīturiagu ãārīrī Cristo?” ãrī sérēñadea

(Mt 22.41-46; Lc 20.41-44)

³⁵ Jesús Marīp̄uya wiigue buegu, ãsū ãrī sérēñayupu:

—¿Nasirirā Moisés gojadeare buerimasā: “Cristo, David parāmi ãārīturiagu ãārīmi”, ãrīrī?

³⁶ David, Cristo ñekū ãārīkeregū, Óagū deyomarīgū īgūrē weredorederosūta ãsū ãrī gojadi ãārīmí:

Marīp̄u yu Op̄ure ãsū ãrīmi: “Óo, yu diaye gapu doaka, yu merā dorebu! Irasiriripoe m̄rē ïâturirārē m̄ dorerire tarinugānemobirimakū irigura”, ãrīmi, ãrī gojadi ãārīmí David.[✳]

³⁷ David, Cristo ñekū ãārīkeregū, īgūrē: “Yu Op̄u ãārīmi”, ãrīdi ãārīmí. ¿Nasirigu, Cristo, David parāmi ãārīturiagu ãārīkerepuru, David īgūrē irasū ãrīyuri? ãrīyupu Jesús.

Wárā masaka iri wiigue ãārīrā īgū wererire ushyari merā péñurā.

[✳] **12:36** Sal 110.1

Jesús Moisés gojadeare buerimasāyamarē were-dea

(Mt 23.1-36; Lc 11.37-54; 20.45-47)

³⁸ Jesús ãsū ãrī buenemoyupu:

—Moisés gojadeare buerimasā ñerō iririre ñārō pémasíka! Oparā irirosū surí yoari sāñia, masaka ïürōgue waagorenama. Makā dekoguere masakare ðārō bñremurī merā ïgūsārē bokatñrī ñādoremakū gāñmema. ³⁹ Marī nerērī wiiriguere ñajārā, ñārī doaripērīgue dita doaduama. Bosenurī ñārīmakñdere oparā doarigue dita doaduama. ⁴⁰ Wapiweyarā nome wajamomakū ñā, ïgūsāya wiirire ëmanokðāma. ïgūsārē bopoñiarī merā ñābirikererā, yoaripoe Maríp̄ure sērē ñugatoma, masaka ïgūsārē: “Maríp̄ure ñārō bñremuma”, ñārīburo, ñārīrā. ïgūsā irasiriri waja, Maríp̄u ïgūsārē gajerārē wajamoñrō nemorō wajamoñgukumi, ñārīyupu Jesús.

Wapiweyo bopogo Maríp̄uya wiigue igo niyeru tiri sādea
(Lc 21.1-4)

⁴¹ Puru Jesús Maríp̄uya wiima ïgūsā ñāmuburi niyeru neeñrī kñma pñro masaka ïgūsā niyeru sāmakū ñā doaniyupu. Wári doebiri oparā iri kñmaguere wáro niyeru sāñurā. ⁴² Sugo wapiweyo iri kñma pñro ejanñgā, pe tigā mérōgā wajakñri tirigārē sâyupo. ⁴³ Iri tirire igo sāmakū ñāgū, Jesús ïgūsārē siiu, ñārīyupu:

—Diayeta mñsārē werea. Igo wapiweyo bopogo niyeru sñgō, Maríp̄u ïürō gajerā ñārīpererā sñaderō nemorō sñamo. ⁴⁴ Gajerā wári doebiri oparā wáro sñkerepuru, ïgūsāya wáro dñyáa. Igo gapu bopogo

ãārīkerego, igo baari wajariboadeare ãārīpereri sīpeokōāmo Marīphre būremugō, ãrīyupu Jesús.

13

*Jesús: “Marīphya wii bēosūrokao”, ãrī weredea
(Mt 24.1-2; Lc 21.5-6)*

¹ Jesús Marīphya wiigue ãārādi wiriaripoe sugu īgū buegu ãsū ãrīyupu:

—Guare buegu, īaka i wiire pagari ûtāyeri merā iridea wii miērē, ãrīyupu.

² Jesús īgūrē yujuyupu:

—Mūsā i wiire wári wiire daporare īdáa. Purugue neō suye ûtāye gajije weka weamurīadeade dujabirikoa. Æārīpereri mūtādijaperekōāroko, ãrīyupu Jesús.

*Jesús: “I ûmū pereburi dupuyuro ãsū waarokoa”,
ãrī weredea
(Mt 24.3-38; Lc 21.7-36)*

³ Puru Jesús īgū buerā merā Olivos wāikari buúru Marīphya wii bokatíürō ãārīrī buúrugue waayupu. Jesús irogue eja doamakū, Pedro, Santiago, Juan, Andrés īgūrē īgūsā seyaro sērēñāñurā:

⁴ —Guare wereka! ¿Naásū ãārīmakū, mu ãrāderosū waarokuri? ¿Ñeéno iri īmugukuri, iri ãārīpereri irasū waaburi dupuyuro? ãrīñurā.

⁵ Jesús īgūsārē yujuyupu:

—Óärō pémasíka! Gajerā mūsārē ãrīgatorire pébirikōāka! ⁶ Wárā ãrīgatorimasā aarirākuma. “Yu Marīph iriudi Cristo ãārā”, ãrīrākuma. īgūsā irasū ãrīgatomakū pérā, wárā masaka īgūsārē būremurākuma.

7 'Masaka msā puro gāmewējērīrē pérā, yoarogue marā gāmewējērī kerere pérā, gukabirikōāka! Irasūta waarokoa. Irasū waakerepu, i ūmu pereburo duyarokoa dapa. **8** Su bumarā, gaji bumarā merā gāmewējērākuma. Su nikū marā, gaji nikū marā merā gāmewējērākuma. Wári makārīguere nikū ñomerokoa. Masaka wárā uaboari merā boarākuma. I ãärīpereri merā masaka ñerō taripuroriwāgārirākuma.

9 'Gajerā msārē ñeā, ãia, oparāguere ñerō iridorerā wiarākuma. Msā judío masaka nerērī wiirigue ãärīmaku, msārē párākuma. Msā yure b^uremurī waja makārī marā oparā purogue, iri nikū marā oparā purogue ãíásūrākua. Irasirimaku, msā Marípuya õärī kerere wererākua. **10** I ūmu pereburo dupuyuro Marípuyare wererā ãärīpereri buri marārē ïgūya kerere wererākuma. **11** Masaka msārē oparā purogue ãíāmaku: "¿Naásū ãrīrākuri ïgūsārē?" ãrī gūñarikumerāta waaka! Oparā msārē sérēñamaku, Marípu gūñarī sīrī merā wererākua. Irasirirā msā basi werenibirkoka. Õágu deyomaríguiritamurī merā, ïgu werenírī sīrī merā wererākua.

12 'I ūmu pereburo dupuyuro masaka ïgūsā pagupūrārē, ïgūsā tīrārē oparāguere wējēdorerā wiarākuma. Pagusāmarā ïgūsā pūrārē, pūrā ïgūsā pagusāmarārē oparāguere wējēdorerā wiarākuma. **13** Yure msā b^uremurī waja ãärīperero marā masaka msārē ïä^uturi doorākuma. Msārē ïgūsā ñerō irikerepu, yure b^uremurīrē piribirimaku, Marípu msārē taugukumi.

14 'I ãmã pereburo dupuyuro ñegärē Marípüre ñä turigure ñä räko. Marípüya wiigue ïgärē ãärïdorebiridea wigüe nímakü ñä räko. Iripoegue Marípüya kerere weredupuyudi Daniel ïgärē gojadi ãärïmí. Ígü gojadeare buegu no, pémasiburo. Åsü ãrï gojadi ãärïmí: "Iro ïgü nímakü ñä rä, Judea nikügue ãärïrä buurígue ümaduriburo". **15** Irasü waari poere masakare ñerö waaro koa. Sugü ïguya wii wekague ãärïgü wii poekague ïguya are ãigü ñajäbiriköäburo. **16** Sugü ïguya poo erigue ãärïgüde ïguya suríre wiigue ãigü dujáabiriköäburo. **17** Irasü waariñurirë nijipagosä nome, gajerä ïgüsä pürä mirirägä oparä nomede bero ñerö tariräkuma. **18** Irasirirä Marípüre åsü ãrï sérëka: "Puibü ãärïmakü, irasü waabiriköäburo", ãrï sérëka!

19 'Irasü waariñurirë masaka ñerö tariräkuma. Marípü i ûmärë iripär oridero pürure masaka ñerö taridero nemorö ñerö tariräkuma. I ïgüsärë ñerö waaburi neõ dupaturi irasü waanemobirikoa. **20** Irasirigü Marípü masakare i ñerö waari re: "Yoaripoe waabiriköäburo", ãrïgukumi. Ígü irasiribirimakü, neõ sugü masaku taribiribokumi. Irasirigü ïgü beyenerärë bopoñasä, ïgüsärë ñerö waari re: "Iropäta waaburo", ãrïgukumi.

21 'Irasü ñerö waari poere gajerä mäsärë: "Íaka! Õðta Cristo ãärïmi", o "Sðõ ãärämi Cristo", ãrïmakü pérä, bùremubiriköäka! **22** Wárä ãrïgatorikurä aariräkuma. Suräyeri: "Yü Marípü iriudi Cristo ãärä", o "Marípüya kerere weredupuyurimasä ãärä", ãrïräkuma. Irasirirä masakare ïgüsä ãrïgatorire bùremudorerä, wári gajino iri ñmuräkuma. Irasirikererä, Marípü beyenerärë

Ígärē báremuduúmakă irimasibirkuma. ²³ Iri irasū waaburi dupuyuro mäsärē i äärípererire weresiáa. Irasiriră öärō pémasíka! ãrī wereyupă Jesús ígū buerärē.

*Jesús i ümugue ígū dupaturi aariburire weredea
(Mt 24.29-35, 42-44; Lc 21.25-36)*

²⁴ Jesús ãsū ãrī werenemoyupă ígüsärē:

—Irasū ñerō waarínurī püră, abe ümumü naítíkōágakumi. Ñamimude boyonemobirkumi. ²⁵ Neñukă ümugasigue ääríră yuridijarirákuma. Ümarõgue mară turaräde naradari meră béosürákuma. ²⁶ Irasū waapiroere masaka yă äärípereră tígū, báro turari meră, gosewasiriri meră mikäyebogue i niküguere dupaturi aarimakă íärákuma. ²⁷ Yüre wereboerärē ääríperero i niküguere iriugura. Irasiriră yaarärē Marípă beyenerärē äärípererogue äärírärē yă pürogue neeõrákuma.

²⁸ 'Ire mäsä masiburo, ãrígū, higueragă keori meră weregura. Irigă pü maamamakă íäră: "Bojori waaburo mérögă duyáa", ãrī masă. ²⁹ Irigă waarósüta i äärípereri yă ãrīrī irasū waamakă íäră: "Marípă iriudi dupaturi aariburo mérögă duyáa", ãrī masíräko. ³⁰ Diayeta mäsärē werea. I äärípereri yă ãrīrī, dapora mară ígüsä boapereburo dupuyuro irasū waarokoa. ³¹ Ümugasi, i niküde perekökäroko. Yă werenírī gapă neõ perebirikoa. Äärípereri yă mäsärē ãrīrösüta waayuwariküroko.

³² 'Yă dupaturi aariburinärē, iri horare neõ sugă masibemi. Marípăre wereboeră ümugasigue äärírăde masibema. Yă Marípă magăde masibe. Yüpă suguta masimi.

33 'Mʉsāde yʉ aariburinʉrē masībea. Irasirirā ñārō pémasīrī merā yúka! "Guare iritamuka!" ãrī sērēka Marípure! **34** I keori merā mʉsārē weregʉra. Wii opʉ yoarogue gāmeñajāgū waaburi dupuyuro ïgūrē moāboerārē ïgūya wiire koredorekumi. Surāyerire ïgū moārīrē píkumi. Gajigʉre wii disipʉro koredorekumi, ïgū dujariburire ñārō yúdoregu. **35** Irasiri odo, waakōākumi. ïgūrē moāboerā gapʉ ïgū dujariburinʉrē neō masībirikuma. Ñamika, o ñami deko, ãgābo wereripoe, o boyoripoe aaribokumi. ïgūsā ñārō yúbirimakū, ïgū gūññaña marīrō aarigá, ïgūsārē kārīrārē bokajagukumi. Wii opure moāboerā ïgū dujariburinʉrē ïgūsā masībiriderosūta mʉsāde yʉ dupaturi aariburinʉrē masībea. **36** Gūññaña marīrō yʉ aariburire masīrā, yʉre ñārō pémasīrī merā yúka! Sugʉ kārīgū irirosū ãārīgū yʉre ñārō yúbirikumi. ïgū irirosū ãārībirikōāka! **37** Yʉ mʉsārē ãrīrīrē ãārīpererārē ãrīgʉra. ñārō pémasīrī merā yúka! ãrī wereyupʉ Jesús ïgū buerārē.

14

*Oparā Jesúre ñeāburire ãmudea
(Mt 26.1-5; Lc 22.1-2; Jn 11.45-53)*

1 Penʉ pascua bosenʉ, judío masaka pã wemasārī morēña marīrī baari bosenʉ dʉyaripoe paía oparā, Moisés gojadeare buerimasā nerēñurā. Jesúre ãrīgatorí merā ïgūsā ïgūrē ñeā, wējēburire ãmuñurā. **2** Irire ãmurā, ãsū ãrīñurā:

—I bosenʉ ãārīmakū ïgūrē ñeābirikōārā! Masaka marī merā guarā, marīrē gainí turibokuma, ãrīñurā.

*Sugo nomeō Jesúre sārōrī piupeodea
(Mt 26.6-13; Jn 12.1-8)*

³ Jesús Betania wāikūri makāgue, Simón kāmi boadiya wiigue ãārīyup. Ígū iri wiigue ãārīrā merā baa doaníripoe sugo nomeō suru sārōdiru opago Jesús puro ejanugāyupo. Igo opadiru “alabastro” wāikūri ūtāye merā iridiru, sārōrī “nardo” wāikūri wajapari opadiru ãārīyuro. Irirure tūpā, Jesúya dipurure piupeoyupo.

⁴ Gajerā iri wiigue ãārīrā igo irasirimakū ūrā, gua, ãsū ãrī gāme wereníñurā:

—¿Nasirigo iri sārōrīrē irasiriwasiribéokōãrī?

⁵ Igo irire duamakū, trescientos niyeru tiri su bojori moā wajataropā wiriboakuyo. Iri waja merā boporārē iritamuboakumo, ãrīñurā. Igo irasiririre suybiriñurā.

⁶ Jesús gapu Ígūsārē ãrīyup:

—Igore garibobirkōaka! ¿Nasirirā igore garibori? Igo yure õārīrē yámo. ⁷ Boporā māsā watopeguere ãārīñikōãrākuma. Irasirirā Ígūsārē iritamudharā iritamumasā. Yū tamerārē māsā merā ãārīñimakū ūbirikoa. ⁸ Igo õārō iridharo bokatīñrō yure õārō iriamo. Yaa dupure masāgobegue Ígūsā píburi dupuyuro ãmuyugo, yure sārōrī piupeosiamo. ⁹ Diayeta māsārē werea. Marīpū masakare tauri kerere wererā ãārīperero i ãmugue waagorenarā, igo yure irideadere gajerārē wererākuma, igore gūñaburo, ãrīrā, ãrīyup Jesús.

*Judas Iscariote Jesúre wējēdharāguere Ígūrē
ñmuburire ãmudea
(Mt 26.14-16; Lc 22.3-6)*

10 Pħru Judas Iscariote wāikiegħu sugħi Jesùs buerā pe mojōma pere su għiblu Peru pērēbejarā watopemha paia oparā pħarrogue waa, īgħi Jesūre īgħi-sāguere īgħix īmburire wereniyup.

11 Īgħi irasū ārīmak u pérā, usħuyari merā: “Īgħix ġurie mha għare īmumak, niyeru m'harrē wajarirāko”, ārīñurā.

Irasirigh Judas: “¿Naásu āārīmak īgħi-sār ħu Jesūre wi'amak őækuri?” ārī għu nayup.

*Jesús īgħi buerā merā baatūnudea
(Mt 26.17-29; Lc 22.7-23; Jn 13.21-30; 1 Co 11.23-26)*

12 Pħru judío masaka pā wemasārī morēña marīri baari bosenha pħororirin u āārīmak, Marīp īu rō oveja majjarrē wējże baañurā. Irinha Jesùs buerā īgħix āsū ārī sērēñāñurā:

—¿Noόgue mha pascua bosenha baaburire āmumak u għāmekuri? ārīñurā.

13 Īgħi-sā irasū ārīmak u pérā, Jesús īgħi buerā pērārē āsū ārī iriu yup:

—Jerusalēgue waaka! Irogue sugħi dekosoro kōd-wāgħiġi mħusārē bokatir īgħukumi. Īgħix tħyaka!

14 Īgħi, wiigħe njażżamak, iri wii opħre: “Għare buegħi, āsū ārī sērēñadoreami: ‘¿Di i taribugue ħu buerā merā i pascua bosenur ħi baagħekuri?’ ārāmi”, ārīka!

15 Mħusā irasū ārīmak u pérā, wári taribu ġamarōgue āmuadea taribuguere īmugħukumi. Irogue marī baaburire āmuka! ārīyup Jesús.

16 Irasirirā iri makāgue waa, irogue eja, Jesús wereaderosūta bokaja, pascua bosenha baaburire āmuñurā.

17 Puru nañmejāripoe Jesús ñgū buerā pe mojōma pere su gubu peru pērēbejarā merā iri taribugue baagū ejayupu. **18** Ígūsā baa doaníripoi Jesus ñgūsārē ñrīyupu:

—Diayeta mūsārē werea. Sugū mūsā watopemū yu merā baa doanígūta yure wējēduarāguere yure ñmugukumi, ñrīyupu.

19 Ígū irasū ñrīmakū pérā, buro bujawereri merā sugūno dita ñgūrē sérēñayoñurā:

—¿Yu ññrī Marē ñmubu? ñrīñurā. Gajerāde irasū dita ññrīñurā.

20 Jesus ñgūsārē yujuyupu:

—Sugū mūsā pe mojōma pere su gubu Peru pērēbejarā watopemū yu merā baagūta ññrīmi.

21 Marīphaya werenírī gojadea pūgue gojaderosūta yure ññrīpererā tigūrē waaro yáa. Yure ñmubu gapure ñetariro waarakoa. Ígū deyoabirimakā ññrīboyo, ñrīyupu.

22 Jesus, ñgūsā baaripoe párē ññ, Marīpure: “Marē usuyari sīa”, ñrī, pea, ñgūsārē ñsū ñrī guereyupu:

—Ire baaka! Yaa dupu ññrā, ñrīyupu.

23 Puru iiríripare ññ, Marīpure: “Marē usuyari sīa”, ñrī, ñgūsārē iripare sīyupu. Irasirirā ññrīpererā iirīñurā.

24 ñgūsārē ñsū ñrīyupu:

—I yaa dí ññrā. Yu masakare boabosagu yaa dí béori merā wárārē Yupu: “Ígūsārē ññrō irigura”, ññrīdeare iriyuwarikugukoa. **25** Diayeta mūsārē werea. Igui dekore marī dapora iirírosū yu dupaturi neñ iiríinemobirkoka. Puru Yupu ñgūyarārē dorerogue mūsā merā maama igui dekore iirígukoa, ñrīyupu Jesus ñgū buerārē.

Jesús Pedrore: “Yure masikeregu: ‘Masibea’, ãrlíkukoa”, ãrī weredea
(Mt 26.30-35; Lc 22.31-34; Jn 13.36-38)

26 Puru Marípure bayapeo odo, Olivos wāikuri buúrugue waakdāñurā doja. **27** Irogue Jesús ñgūsārē ãrlíyupu:

—Musā ãärípererā gūñaturaro marírō yure béowāgāperekodārāko. Musā irasiriburire Marípuya werenírī gojadea pūgue ãsū ãrī gojasúdero ãärílbú:

Yü oveja koregure wējēmakū irigukoa. Irasirimakū, ñgūyarā oveja ûmawasiriakodārākuma, ãrī gojasúdero ãärílbú. [✳]

28 Yü boardigue masádero puru, musā dupuyuro Galileague waadupuyugukoa, ãrlíyupu.

29 Pedro gapu Jesúre ãrlíyupu:

—Ígūsā ãärípererā murē béowāgākerekopuru, yü gapu murē neõ béowāgābirikoa, ãrlíyupu.

30 Jesúr ñgūrē yüjuyupu:

—Murē diayeta werea. Dapagā ñami ãgābo pea wereburi dupuyuro mu yüre masikeregu urea gajerārē: “Masibea”, ãrlígatogukoa, ãrlíyupu.

31 Pedro ñgūrē ãrlíyupu:

—Yü mu merā boabu ãäríkeregu: “Masibea”, ãrlígatobirikoa, ãrlíyupu.

Ãärípererā ñgū buerā Pedro ãrīrōsū dita ãrlíñurā.

*Jesús Getsemanígue Marípure sérēdea
*(Mt 26.36-46; Lc 22.39-46)**

32 Puru Getsemaní wāikurogue ejañurā. Irogue Jesús ñgū buerārē:

[✳] **14:27** Zac 13.7

—Óota doaka m̄asā dapa! Maríp̄ure s̄erēḡu waagá yáa, ãr̄iyupu.

³³ Irasū ãr̄i odo, Pedro, Santiago, Juãr̄e siuwãgãyupu. Íḡu b̄uro gûñarik̄u, b̄ujawereyupu.

³⁴ Íḡsâr̄e ãr̄iyupu:

—B̄uro b̄ujawereri merâ kõmoma goero péñakoa. Kâr̄imerâta õõ doa yúka! ãr̄iyupu.

³⁵⁻³⁶ Irasū ãr̄i odo, yoaweyaro waanemo, yebague moomejâja, Maríp̄ure ásû ãr̄i s̄erêyupu:

—Au, ããr̄ipererire irimasâa m̄. I yu ñerõ tariburire tauduaḡ tauka! Yu irasū ãr̄ikerep̄ru, yu gââmerôsû iribirikdâka! Mu gââmerôsû gapu yure waaburo, ãr̄iyupu.

³⁷ P̄uru Íḡsâa p̄rogue ejagu, Íḡsâa kâr̄irâr̄e bokajayupu. Pedrone ãr̄iyupu:

—Simón, ¿kâr̄iḡu yári? ¿Nasirigu su horanogora yure kâr̄ibita yúmasâberi? ³⁸ Kâr̄imerâta! Maríp̄ure s̄erêka, wâtî ãr̄imesâr̄irê iribokoa, ãr̄irâ! Musâ gûñarî merâ õâr̄irê iriduadâa. Irire iriduakererâ, bokatîubea, ãr̄iyupu.

³⁹ Irasû ãr̄i odo, Maríp̄ure Íḡu s̄erêaderosûta dupaturi s̄erêḡu waayupu doja. ⁴⁰ Dupaturi Íḡsâa p̄uro ejagu, kâr̄irâr̄eta bokajayupu doja. Íḡsâr̄e wâja pûritariyuro. Irasirirâ, naásû ãr̄i yu jumâsâbiriñurâ.

⁴¹ Ureagora kâr̄irâr̄e bokajagu, Jesús Íḡsâr̄e ãr̄iyupu:

—Siuñajâ, kâr̄ika pama! Iropâta ejâa. Yure ããr̄ipererâ tîgâr̄e ñerâguere wiari hora ejasiâa. ⁴² Wâgânugâka! Náka, waara! Yure wêjeduárâguere yure ïmubu aarisiami, ãr̄iyupu Jesús.

*Jesúre ñeñwâgâdea
(Mt 26.47-56; Lc 22.47-53; Jn 18.2-11)*

43 Ígū irasū ãrī wereripoe Judas, Jesús buerā pe mojōma pere su gubu Peru pērēbejarā watopemʉ ãārādi ejayupʉ. Wárā masaka sareri majīrī, yukʉ dükari opanerā Jesús purore Ígū merā ejañurā. Ígūsā paía oparā, Moisés gojadeare buerimasā, judío masaka mʉrā iriuanerā ãārīñurā. **44** Ígūsā Jesús puro ejaburi dupuyuro Judas Ígūsārē ãsū ãrī weredi ãārīmí: “Yʉ Ígūya wayupārārē mimigʉta ãārīgʉkumi. Ígūrē ñeā, õārō sia, ãiaka!” ãrīdi ãārīmí.

45 Judas, Jesús puro ejagʉta: “Guare buegʉ”, ãrī, Ígūya wayupārārē mimiyupʉ.

46 Ígū mimimakʉ ïārā, Judas merā aaranerā Jesúre turaro merā ñeāwāgāñurā.

47 Sugʉ Jesús buegʉ gapʉ paía opare moāboegʉre sareri majī merā Ígūya gāmipūrē dititá dijukōāyupʉ. **48** Jesús gapʉ Ígūsārē ãrīyupʉ:

—¿Nasirirā sareri majīrī merā, yukʉ dükari merā sugʉ yajarimasūrē ñeārā aarirā irirosū yure ñeārā aaríri? **49** Ùmʉrikʉ Maríphya wiigue mʉsā watopegue buebʉ. Iroguere mʉsā yure neō ñeābiribʉ. Mʉsā irasiriri Maríphya werenírī gojadea pūgue gojaderosūta waaro yáa yure, ãrīyupʉ Jesús.

50 Jesúre ñeāmakʉ ïārā, ãārīpererā Ígū buerā sugareta Úmaweonúwāgākōāñurā.

51 Sugʉ maamʉ Ígū õmasiariñe merā dita Jesúre tʰyayupʉ. Ígūdere ñeākōāñurā. **52** Ígūsā Ígūrē ñeāmakʉ, Ígū õmasiariñerē meépí, surí marīgʉ Úmaduriwāgākōāyupʉ.

*Jesúre oparā p̄rogue ãiadea
(Mt 26.57-68; Lc 22.54-55, 63-71; Jn 18.12-14, 19-24)*

⁵³ Puru Jesúre paía opa p̄rogue ãijañurā. Irogure paía oparā, Moisés gojadeare buerimasā, judío masaka m̄rā ãärípererā nerēñurā. ⁵⁴ Pedro gapu yoaweyaro Jesúre tuyañajāa, paía opuya wii disipuro ñajārōma yebague eja, Marípuya wiire korerā surara merā peame t̄ro sūma doaníyupu.

⁵⁵ Paía oparā, judío masaka m̄rā, ãärípererā irogue nerēnanerā Jesúre ãrigatori merā wereśāmurārē ãamarā iriñurā ïgūrē wējēmurā. Irasirikererā, bokabiriñurā. ⁵⁶ Wárā gajerā ãrigatori merā Jesúre wereśakerepuru, keoro ejabiriyuro. ⁵⁷ Gajerāde wāgāñugāja, ãrigatori merā ãsū ãrī wereśāñurā:

⁵⁸ —Gua, ïgū ãsū ãrimakū pébu: “Marípuya wii masaka iridea wiire béokðāghura. Puru urenuwaaró merā gaji wii, masaka iribiri wiire irigura”, ãrīmi, ãrīñurā.

⁵⁹ Ígūsā irasū ãrīrīde keoro ejabiriyuro.

⁶⁰ Irasirigu paía opa ïgūsā watopegue wāgāñugāja, Jesúre sērēñayupu:

—¿Ígūsārē yujuberi mu? ¿Nasirirā m̄rē irasū ãrī wereśārī? ãrīyupu.

⁶¹ Jesús gapu yujubiriyupu. Ígū yujubirimakū īā, paía opa dupaturi sērēñayupu doja:

—¿Mu Marípū õätarigu magū Cristota ãrīrī?

⁶² Jesús ïgūrē ãrīyupu:

—Yu ïgūta ãärā. Yu ãärípererā t̄igūrē Yu puragupu diaye gapu doamakū ëärākao. Ùmagasima mikāyebori weka yu aarimakūdere ëärākao, ãrīyupu Jesús.

63 Ígū irasū ãrīmakū pégū, paía opū ígū guarire ñmugū, ígūya surírore tūayegue, ãsū ãrīyupū:

—¿Nasirimurā gajerā ígūrē weresãrīrē pénemobokuri marī? **64** Muſā, ígū basita Marīpure ñerō ãrīrīrē pésiáa. ¿Naásū gūñarī? ãrīyupū.

Ígū irasū ãrīmakū pérā, ãärīpererā ãsū ãrīñurā:

—Marīpure ígū ñerō ãrīrī waja boaburo, ãrīñurā.

65 Irasirirā surāyeri Jesúre síku eotú, suríro gasiro merā ígūya koyere siabiato, ígūrē pá:

—¿Noā mārē pári?” ãrībokaka! ãrīñurā. Marīpuya wiire korerā Jesúre ãia, ígūya diapure buro pánañurā.

*Pedro Jesúre masīkeregū: “Masībea”, ãrīdea
(Mt 26.69-75; Lc 22.56-62; Jn 18.15-18, 25-29)*

66 Pedro gapū paía opuya wii disipuro ñajārōma yebague doaníyupū. Iro ígū doaripoe sugo nomeō paía opure moāboego ejayupo. **67** Ígū peame turo sūma doanímakū íágō, ígūrē ãsū ãrīyupō:

—Muſe Jesús Nazaretmū merā ãärīdita ãärā, ãrīyupō.

68 Pedro ãrīgatori merā ãsū ãrī yujuyupū igore:

—Ígūrē masībea. Mu irasū ãrīrīrē pémasībirikoa yū, ãrīyupū.

Irasū ãrī, iri wii tūroma sārīrō disipurogue wiriaripoeta ãgābo wereyupū.

69 Moāboego Pedrore dupaturi ãia, iro ãärīrārē ãrīyupō doja:

—Íi, Jesús merāmūta ãärīmi, ãrīyupō.

70 Pedro dupaturi igore ãrīgatoyupū doja:

—Ãärībea yū, ãrīyupū.

Mérōgā püruta iro ãärīrā Pedrore ãrīñurā doja:

—Mu diayeta Jesús buerā merāmata ãārā. Mu Galileamata ãārā. Pémasírōta Ígūsā irirosū werenía, ãrīñurā.

71 Ígūsā irasū ãrīmakū, Pedro ãrīyupu:

—Marípu péuro diayeta werea. Yū mūsārē diaye werebirimakū, Marípu yure wajamoãburo. Yū mūsā werenígürē masībea, ãrīyupu.

72 Ígū irasū ãrīripoeta dupaturi ãgābo wereyupu. Pedro, ãgābo weremakū pégu, Jesús Ígūrē: “Ãgābo pea wereburo dupuyuro mu yure masīkeregū, urea: ‘Masībea’, ãrīgatogukoa”, ãrādeare gūñaboka, buro oreypu.

15

Jesúre Pilato p̄ero ãijadea

(Mt 27.1-2, 11-14; Lc 23.1-5; Jn 18.28-38)

1 Boyodujimejāripoe ãārīpererā judío masaka oparā, paía oparā, mūrā, Moisés gojadeare buerimasā nerē: “¿Nasirirākuri marī Jesúre?” ãrī wereníñurā. Werení odo, Ígūrē sia, ãīwāgā, Pilatore wiañurā. **2** Pilato Jesúre sērēñayupu:

—¿Mu ta ãārīrī judío masaka Opu? ãrīyupu.

—Mu ãrīrōsūta Ígūta ãārā, ãrī yujuyupu Jesús.

3 Paía oparā Jesúre: “Ílī ñerō iridi ãārīmi”, ãrī, wári weresāñurā.

4 Ígūsā irasū ãrīmakū pégu, Pilato dupaturi Jesúre ãsū ãrī sērēñayupu:

—¿Neō yujuberi? Péka! Ígūsā mūrē wári weresārā yáma, ãrīyupu.

5 Jesús gapu neō yujubiriyupu. Irasirigū Pilato ïágukakõåyupu.

Jesúre wējēdoredea

(Mt 27.15-31; Lc 23.13-25; Jn 18.38-19.16)

6 Bojoriku pascua bosenu ãärímaku, Pilato sugu peresugue ãärígáre masaka wiudoregure wiunayupu. **7** Iripoere Barrabás wāikugu gajerā romano marā oparāre béoduarā masakare wējēnerā merā peresugue ãäríyupu. **8** Iri bosenu ãärímaku, Pilato purogue wárā masaka nerē:

—Mu bojoriku irinarōsūta irika doja! ãrī sérēñurā.

9 Pilato ïgūsāre yujuyupu:

—¿Muſā judío masaka Opure yu wiumakā gāámerī? ãrīyupu. **10** Pilato, paía oparā Jesúre ïñaturisā, ïgūsā ïgūre wiamak masigu, irasu ãrīyupu. **11** Paía oparā gapu masakare: “Barrabáre wiuka!” ãrī gainídoreñurā.

12 ïgūsā irasu ãrímaku pé, Pilato ïgūsāre sérēñayupu:

—Muſā judío masaka Opu, ãrígu merā gapure, ¿nasirimaku gāámekuri?

13 ïgū irasu ãrímaku, buro gainírī merā:

—Curusague pábiatu wējēka ïgūre! ãrīñurā.

14 Pilato ïgūsāre ãrīyupu:

—¿Neéno ñerīre iriari ïgū, muſā irasu ãrímaku?

ïgūsā gapu dupaturi:

—Curusague pábiatu wējēka ïgūre! ãrī gainíñurā.

15 Irasirigu Pilato ïgūsā ïgū merā õãrō dujamakā iriduagu, ïgūsā gāámerosūta Barrabáre wiuyupu. Jesús gapure tārādore, puru surarare wiayupu, ïgūre curusague pábiatudoregu.

16 Irasirirā surara Jesúre Pilatoya wii disipuroma yebague ãijuñurā. Irogue ãärípererā

surarare Jesús puro neeōñurā. ¹⁷ Puru suríro buro diiariñerē īgūrē sāñurā. īgūya dipurure pora bero īgūsā iriadea berore peoñurā. ¹⁸ Puru: “Buremuraā aarika judío masaka Opure!” ārī gainíñurā.

¹⁹ īgūya dipurure yuku duka merā pá, īgūrē síku eotúbiranañurā. īgūrē burredarā ñadukupuri merā ejamejājanañurā. ²⁰ Puru irasiri burreda odo, suríro diiariñerē túwea, īgūya surírore sāñurā doja. Irasiri odo, īgūrē curusague pábiatú wējēmurā āiākōāñurā.

*Jesúre curusague pábiatúdea
(Mt 27.32-44; Lc 23.26-43; Jn 19.17-27)*

²¹ īgūrē āiārā, sugu Cirenemu Simón wāikugure pooegue āārādi dujarigure bokatirīñurā. īgū Alejandro, Rufo wāikurā pagu āārīyupu. īgūrē bokatirī, Jesús kōādea curusare kōādoreñurā.

²² Gólgota wāikurogue Jesúre āijañurā. “Gólgota”, ārīrō: “Masaku dipuru boaweadea pero”, ārīdhuaro yáa. ²³ Irogue eja, Jesúre igui deko mirra wāikuri merā moréadeare tīādiñurā. Jesús gapu iiribiriyupu. ²⁴⁻²⁵ Puru irogue ñamigāgā nueve hora āārīmakā Jesúre curusague pábiatú āiāwāgānukōāñurā pama. Odo, īgūya suríre: “¿Noārē dujarokuri?” ārīboka birañurā, irire īgūsā basi gāme dükawamurā.

²⁶ “Íi ásū iridea waja boami”, ārīrā: “Íita judío masaka Opu áārīmi”, ārī gojadea majirē curusague īgū weka pábiatúñurā. ²⁷ Jesús merā pērā yajarikurārē gaji curusarigue pábiatú āiāwāgūnúñurā. Sugure īgū diaye gapu, gajigure kúgapu pábiatú āiāwāgūnúñurā. ²⁸ Jesúre īgūsā irasirimakā, Marípuya werenírī gojadea pügue

gojaderosūta waayuro: “Ígū ñerī irigʉ irirosū ñerā merā wējēsūgukumi”, ãrī gojasūdero ãärībá.

29 Masaka irogue ãärīrā Jesús pʉro ejanʉgāja, bʉridari merā ígūrē ígūsāya dipure sagui, ñerō wereníñurā.

—Juu, mʉ Marípʉya wiire béo, pʉru urenuwaaró merāta iri wiire dupaturi iri odogʉko, ãrī wereníñurā. **30** Irasirigʉ mʉ basi tauka! Curusague merā dijarika! ãrīñurā. **31** Paía oparā, Moisés gojadeare buerimasāde ígūrē ãsū ãrī bʉridañurā:

—Gajerā gapʉre taumi. Ígū basi gapʉ tau-masibemi. **32** Diayeta Cristo, Israel bumarā Opʉ ãärīgū, curusague merā ígū dijirimakʉ ïärā, marī Ígūrē bʉremurāko, ãrī bʉridañurā. Ígū merā pabiatú ãiwāgūnúsūanerāde irasūta ãrī bʉridañurā.

Jesús boadea

(Mt 27.45-56; Lc 23.44-49; Jn 19.28-30)

33 Goeripoe ãärīmakʉ, i nikū ãärīpererogue naítikooayuro. Ure hora gora naítikooayuro. **34** Ure hora ejamakʉta Jesús bʉro gainíyupʉ:

—Eloí, Eloí, ¿lama sabactani? ãrīyupʉ. Irasū ãrīgū: “Yʉ Opʉ, yʉ Opʉ ¿nasirigʉ yʉre bėori mʉ?” ãrīgū iriyupʉ. **35** Surāyeri iro ãärīrā, Ígū irasū ãrī gainímakʉ pérā:

—Péka! Marípʉya kerere weredupuyudire Elíare siiugʉ yámi, ãrīñurā. **36** Sugʉ Ígūsā merāmʉ ūmawāgā, igui deko piari yosadea yʉsare yukʉ yuwague siatú, Jesúre iiriburo, ãrīgū soemuúyupʉ. Irasū soemuúgū, ãsū ãrīyupʉ:

—Íañarā marī, ígū curusague ãärīgūrē Elías aïdijugʉ aarimakʉ, ãrīyupʉ.

³⁷ Jesú斯 bero gainí, komoakōyupu. ³⁸ Ígu komomakūta Marípuya wii poekama taribu disiparo kamutari gasiro ûmarõ gapu merã yegue dijari, deko merã yeguesiajayuro.

³⁹ Jesú斯 boamaku íágu, romano surara opu:

—Íi diayeta Marípu magu ãárradañumi, ãárriyupu.

⁴⁰ Nomede yoaweyarogue Jesúre íüníñurã. Ígusã nome watopeguere María Magdalena ãárriyupo. Gajego María Santiago, Ígu tigu José pago ãárriyupo. Gajego Salomé ãárriyupo. ⁴¹ Jesú斯 Galileague ãárrimaku, Ígurẽ iritamunerã nome ãárrinurã. Gajerã nome wárá ãárrinurã, Jerusalégue Ígu merã waanerã nome.

Jesúya dupre maságobegue pídea

(Mt 27.57-61; Lc 23.50-56; Jn 19.38-42)

⁴²⁻⁴³ Nañejärripoe ãárrimaku, judío masaka siuñajärinu ñajáburo dupuyuro José, Arimatea wáikuri makámu Pilato purogue ejayupu. Judío masaka oparã watopemu ãárriyupu. Ígu Marípu Íguyarẽ doreburire yúgu iriyupu. Irasirigu güiro maríro Pilato puro eja, Jesúya dupre yáabu séreyupu.

⁴⁴ Ígu irasu ãrĩ séremaku, Pilato pégukakóyupu. Irasirigu surara opre siiu:

—¿Jesú斯 ãárrota boakóärĩ? ãrĩ sérenayupu.

⁴⁵ Surara opu Ígurẽ: “Boakóämi”, ãrĩ yujumaku pégu, Pilato Josére Jesúya dupre ãidijudoreyupu.

⁴⁶ Irasirigu José õärĩ suríro gasiro wajari, Jesúya dupre ãidiju, iri gasiro merã õmayupu. Puru su gobe maságobe ûtâyegue mádea gobegue píyupu. Irasiri odo, iri gobere ûtã majĩ merã biayupu. ⁴⁷ Ígu

Jesúya dupure yáamakü, María Magdalena, gajego María José pago ñañurã.

16

*Jesús masādea
(Mt 28.1-10; Lc 24.1-12; Jn 20.1-10)*

¹ Judío masaka siuñajärñu^{*} tariadero p̄ru, María Magdalena, gajego María, Santiago pago, gajego Salomé, sūrōrī wajariñurã Jesúya dupure piupeomurã. ² Semana ãäríþuroririnurẽ† ñgūsā nome ñamigāgā, abe muríriripoe Jesúya dupure yáadea maságobegue waañurã. ³ Irogue waará:

—¿Noā marírē iri maságobe biadea ûtā majrē tūpābosarākuri? ãrī wereníwāgāñurã.

⁴ Irogue ejarã, iri gobere biadea ûtā majrē miérē gajerogue oyamakü ñañurã. ⁵ Irasirirã iri gobegue ñajää, sugü maamu diayemapärē gapü suríro yoaro õärō borero sãñadi doamakü ñañurã. Ígūrē ñärä, ñagükakökäñurã.

⁶ Ígū gapü ñgūsāno merē ãrīyupü:

—Gukabirikökä! Musā Jesús Nazaretmurē, ñgūsā curusague pábiatú wējēadire ãmarā yáa. Masásiami. Õörē mámi. Ílaka, ñgūsā ñgūrē píaderore!

⁷ Ígū buerärē, irasü ãärímakü Pedrone wererã waaka! Ígū musā dupuyuro Galileague waasiemi. Irogue musā ñgūrē ñäräko ñgū ãriderosüta, ãrīyupü.

⁸ Ígū irasü ãärímakü pé, bero güka naradari merā waakökäñurã. Bero güislä, gajerärē ñgūsā ñädeare werebiriñurã.

* **16:1** Judío masaka siuñajärñu, sábado ãärä. † **16:2** Semana ãäríþurorinurëno, domingo ãärä.

*Jesús María Magdalenaře deyoadea
(Jn 20.11-18)*

⁹ Jesúz semana āārīpūroririnʉ boyoripoe, īgū masādero pʉru María Magdalenaře deyoapūroriyupʉ. Igo su mojōma pere gaji mojō Peru pērēbejarā wātēärē īgū bēowiusūdeo āārīyupo.
¹⁰ Jesúz igore deyoadero pʉru, īgū buerārē igo īādeare werego waayupo. īgūsā bʉro bʉjawereri merā orerā irifūrā. ¹¹ Igo īgūsārē: “Jesúz okami, īgūrē īābʉ”, ārī wererire pérā, bʉremubiriñurā.

*Jesús īgū buerire tʉyarā pērārē deyoadea
(Lc 24.13-35)*

¹² Pʉru Jesúz gajerā pērārē makā tʉrogue waaraře deyoayupʉ. īgū deyoapūrorigʉ, deyoderosū deyobiriyupʉ. Irasirirā īgūrē īāmasibiriñurā.

¹³ īgūrē īāmasī, pʉru īgū buerārē āārīrōgue waa, Jesúz īgūsārē deyoadeare wereñurā. īgūsādere bʉremudabiriñurā.

*Jesús īgū buerārē īgūyare buedoregʉ pídea
(Mt 28.16-20; Lc 24.36-49; Jn 20.19-23)*

¹⁴ Jesúz īgū boa, masādero pʉru, īgū buerārē pe mojōma pere su gubi suru pērēbejarārē īgūsā baa doanírōgue deyoa, ārīyupʉ:

—¿Nasirirā, yʉ masādea kerere pékererā, bʉremuberi, īgūsā mʉsārē werekerepʉrʉ? Bʉremurī opabea mʉsā, ārīyupʉ.

¹⁵ Pʉru īgūsārē āsū ārīyupʉ doja:

—Āārīpererogue marārē Marīpʉ masakare tauri kerere wererā waaka! ¹⁶ Yʉre bʉremurā, deko merā wāīyesūrā tausūrākuma. Yʉre bʉremumerā

gapu peamegue beosürkuma. ¹⁷ Yure buremurā yu wāī merā, yu turaro merā wātēärē masakaguere ñajānerärē béoziuräkuma. Gaji masā ya īgūsā dupuyuro werenímasibirideare wereníräkuma. ¹⁸ Äñarē ñeāmakü, īgūsärē ñerō waabirikoa. Nima iirímaküdere pūribirikoa. Pūririkürärē īgūsāya mojōrī merā ñapeomakü, īgūsärē pūrirī tarirokaoa, ärlýupu Jesús īgū buerärē.

*Jesús ûmügasigue mürüladea
(Lc 24.50-53)*

¹⁹ Marí Opu Jesús irasū ärī were odoadero puru, Marípu īgūrē ûmügasigue ãimurüayupu. Irasirigu irogue ejagu, Marípu diaye gapu eja doayupu. ²⁰ Ígū buerä ëgū masakare tauri kerere äärípererogue wererä waañurä. Ígūsā irasū weregorenamakü, marí Opu Jesús īgūsärē iritamuníköayupu. Irasirigu ëgū turari merä ëgūsärē iri ûmurürē irimakü irinayupu, masakare ëgūsā wererire: “Diayeta äärä”, ärī buremudoregu.

Iropäta äärä.

Marípuya Kerere Wereri Turi New Testament in Siriano

copyright © 2009 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Siriano

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2009, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Siriano

© 2009, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-08-06

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022
1a0774e8-d152-5929-891b-95e0d2238786